

**MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM**

ŠTEV. 3.

LETNIK I.

Uredništvo in upravljanje
na Jagnjenici
pri Radečah.

P
I
Š
Č
A
L
K
A

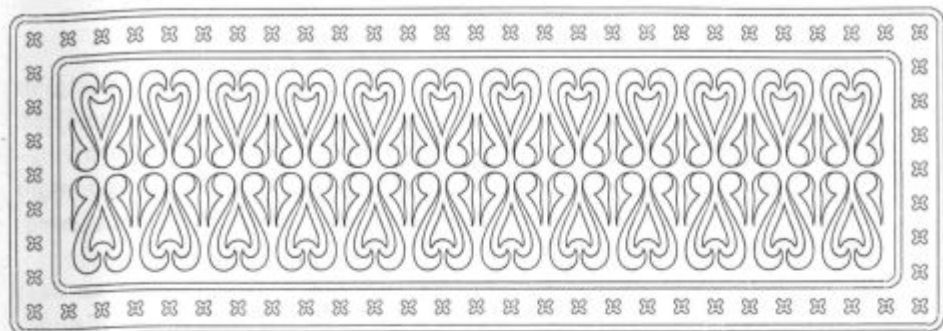
za
abstinente,
pivce in pijance.

UREJUJE LEOP. LÉNARD.

15. SEPTEMBRA 1905

== CELJE ==
ZVEZNA TISKARNA.

Naročnino so dalje poslali: 78. Dr. Homan, zdravnik, Radeče. 79. Avsec, župnik, St. Jurij. 80. Zagorjan, župnik, Radeče. 81. Kokelj, župnik, Vorberg. 82. Pipan, župnik, Polica. 83. Veternik, župnik, Dol. 84. Lukek, St. Rupert. 85. Sajé, župnik, Stanga. 86. Marijna Družba, Dobrova. 87. Ogriz, dekan, Rožna dolina. 88. Župni urad, Loče pri Beljaku. 89. Češnovar, posestnik, Zagorje. 90. Wieser, dekan, Gospa sveta. 91. Štrukelj, vikar, Čez. Soča. 92. Likar, Idrija. 93. Miglanc, Idrija. 94. Medvedič, Idrija. 95. Rihtar, kap. Dev. Marija v Polju. 96. Kolar, župn. Dev. Marija v Polju. 97. Kat. slov. izobr. društvo, Dev. Marija v Polju. 98. Kršč. soc. strok. društvo, Dev. Marija v Polju. 99. Legat, kapl. sv. Križ, 2. iztisa. 100. Kapler, župnik, Slov. Gorice. 101. Krivic Radovan, dijak, Kranj. 102. Friuga, dijak Trst. 103. Škrjanec, župnik, Sv. Florijan. 104. Vodopivec, župnik, Dolina pri Trstu. 105. Brce, župnik, Sora. 106. Brlic, župnik, Srednjavas. 107. Orehek, kapl. Knežak. 108. Kalan, župnik, Zapoge (5 K). 109. Dr. Jerše, stolni vikar, Ljubljana. 110. Dr. Debevec, profesor, Kranj. 111. gđč. Julka Paulšek, Maribor. 112. Koritnik, prof. Št. Vid. 113. A. Kalan, kanonik, Ljubljana. 114. Dr. Erlich, stolni vikar, Celovec. 115. Horjak, kaplan, Radenca. 116. Sadjak, provizor, Dobrlavas, Koroško. 117. Domovina, Gradec. 118. Koprivec, župnik, Svibno. 119. pl. Gutmansthal, graščak, Dvor. 120. Kralj, benef. Smartno. 121. Žnidaršič, župnik, Bela cerkev. 122. Župni urad, Duplje. 123. Sever, adm. Sv. Lenartu, Selca. 124. Filler, župnik, Dole. 125. Bleiweiss, župnik, Leše. 126. Povše, župnik, Catež. 127. Flis, kavar, Ljubljana. 128. Abram, vikar, Pliskovca. Štrukelj, župnik, Tuhinj. 129. Župn. urad v Doliču. 130. Župni urad sv. Trojica. 131. P. Lojk, Sv. Križ. 132. Barle, Tržič. 133. Regen, župnik, Unec. 134. Uršič, vikar, Orehek. 135. Primožič, župnik, Goriče. 136. Abst. Krožek v «Skalah». 137. Kat. izobr. društvo, Bled. 138. Oblak, župnik, Bled. 139. Clemente, šolski voditelj, Sodražica. 140. Žužek, župnik, Vodice. 141. Hartmann, kapl. Moravče. 142. Murovec, dekan, Cerkno. 143. Župni urad, sv. Miklavža, Laško. 144. Grča, župnik, Šempas. 145. Županc, župnik, Motnik. 146. Hrovat, kaplan, Stari trg. 147. Dr. Janežič, prof. Ljubljana. 148. Finžgar, Želimlje. 149. Kat. slov. izobr. društvo, Črni vrh. 150. Mestno župni urad, Idrija. 151. Knavs, kapl. Logi. 152. Bertot, župnik, Vogersko. 153. Štrekelj, vikar, Vrtojba. 154. Cilensšek, župnik, Poljčane. 155. Cigoj, župnik, Ajdovščina. 156. Škrjanec, župnik, Vreme. 157. Vuk, župnik, Breginj. 158. Župni urad, Adlešiči. 159. Janc, kaplan, Ljubljana. 160. Kutnar, župnik, Bučka. 161. Cibič, dekan, Črniče. 162. Brulec, župnik Vel. Dolina. 163. Rogel, dacar, Idrija (4 K). 164. M. Kostelec, poslovođa, Metlika. 165. Strajhar, kaplan, Metlika. 166. Guzej, St. Jurij ob juž. žel. 167. Nagodé, dekan, Trebnje. 168. Sedej, župnik, Borjana. 169. Pfajfar, župnik, Leskovica. 170. Črnigoj, župnik, Žablje. 171. Župni urad, Hrenovice. 172. Cerkvenik, hotel Grignano, Miramar. 173. Presnik, župnik, Frankolovo. 174. Novak, trgovec, Dole. 175. Pešec, župnik, Roh. 176. Nemec, vikar, Gabrovica. 177. Očepek, Čemšenik. 178. Podobnik, župnik, Kamnik. 179. Zdošek, župnik, Sv. Jernej. 180. Pettich-Frankheim, kanonik, Ljubljana. 181. Trpin, župnik, Mošnje. 182. Mojžišek, župnik, Sv. Rupert. 183. Kepec, župnik, Češnjice, 2. izt. 184. Krušič, župnik, Velenje. 185. Kesnar, Prevali. 186. Izobr. društvo, Mirna. 187. Žnidaršič, župni upr. Draga. 188. Sušnik, Vrhnik. 189. Žust, Stopiče. 190. Hotič, Hromec, župnik. 191. K. Izobr. društvo, Šturije. 192. Potokar, stolni vikar, Ljubljana. 193. Bukovitz, Mokronog. 194. Bralno društvo, Žiri. 195. Outsverwaltung Weichselstein, Radeče. 196. Bürger, tovarnar, Hrastnik. 197. Kepec, posestnik, Podreče. 198. Kepec, mlinar, Podreče. 199. Kepec, posestnik, Smartno. 200. Kepec, gostač, Smlednik. 201. Knific, posestnik, Tržič. 202. Dolinšek, gospodinja, Pešata. 203. Jerman, gospodinja, Zapoge. 204. Klemen, podobar, Spitalič. 205. Kepec, uslužbenec, Ljubljana. 206. Jerinec, posestnik, Vodice. 207. Starec, posestnik, Koprivnik. 208. Jeglič, škof, Ljubljana. 209. Hribar, župan, Ljubljana. — Dalje prihodnjič.

«Nestalna moja je osoda.»

Parkrat je zapiskala «Piščalka» na Slovenskem in vže je napravila mnogo nemira in ropota. In kaj bi tudi ne! — Njena obleka je čisto jakobinska, njen glas je uporen in njeno delo «revolucija», — sicer ne zoper od Boga postavljeno duhovsko in deželsko gospodsko, pač pa zoper vsemogočnega kralja alkohola.

Da, to je velik in mogočen gospod, ki zahteva neomejeno pokorščino tudi v najbolj zasebnih stvareh.

Jaz sem, na primer, nekje na poti in stopim opoldne v gostilno obedovat. K obedu bi si danes slučajno ne želel druge pijače, kot kozarec vode. Plačal bi jo rad dražje kot pivo. A natarica pride in vpraša oblastno: «Vino ali pivo?» — Seveda bi bilo zoper vse alkoholne postave, ako bi rekel: «Samo kozarec vode», podvreči se moram alkoholu, drugače ne bo prav natarici.

Fant je odrastel nedeljski šoli. Žegnanje je. Toraj črevlje na biks in pero za klobuk in z drugimi fanti v gostilno. Sicer se mu še ne ljubi alkohola. Skrivaj bi morda raje segel po latvici mleka. Toda alkoholna postava tako velevala in fant mora biti pijan.

Deček gre k birmi, in po birmi iz cerkve z botrom po stari navadi v gostilno, — ker danes mora biti pijan prvič v življenju, če ni bil še doslej. Srce mu sicer bolj hrepeni po konju iz «leceta», katerega ima v žepu. A kaj se če. Danes je velik praznik v življenju in njemu na čast se mora uživati alkohol.

Mati in botra sta prišli z novorojencem «k maši» in iz cerkve morata v gostilno in zapiti vsaj petak. Res, da se danes nobeni prav ne ljubi in mudi se domov, a kaj poreče «birt». Stara navada je in kralju alkoholu pokorščina!

Prijatelj je dobil obisk in pred gosta se mora seveda takoj postaviti alkohola, kolikor ga ima liter dolenskega cvička. Gostu se nič ne ljubi, raje bi poprosil kozarec vode, a to bi bilo nespodobno. Priležno ali nepriležno se mora vživati alkohol. Prijatelj ima slučajno ravno tako malo nagnjenja, a mora se siliti, da daja pogum gostu. In tako se alkoholni modi na ljubo trpinčita oba.

Nekje je neka slovesnost. Govornik vstane pri mizi, spusti na čast slavljencu nekaj zvenceh besed in nato zapove da mora na njegovo zdravje, vsakdo navzočih zvrniti v želodec kozarec alkoholne pijače. Morda je kdo med njimi, ki čuti, kako brezumna je ta navada, ki bi raje snedel na zdravje dotičnega skledo žgancev, kot spil alkohol, — a mora se pokoriti.

Gotovo ni na svetu nobene mode bolj brezumne in bolj tiranske, kot je neštivilno alkoholnih navad in razvad. A vse se vklanja slepo tej modi, ter ji žrtvuje denar, zdravje, prostost.

In sedaj je prišla taka-le socijalno-demokraška piščalka in je zapiskala novo revolucionarno pesem: «Proč z alkoholom! Prostost človeštvu od njegove tiranije.»

Ta pesem je tako revolucijska, da je, seveda, morala vzbuditi mnogo nemira in pozvati zastopnike starega reda na bran proti revoluciji.

In takih je mnogo in različnih.

Najbolj pohlevni so še oni, ki se boje, da bo s tiranijo alkohola propala tudi krščanska čednost zmernosti.

Drugi se boje, da bodo takoj morali vsi naši krčmarji in vinogradniki s trebuhom za kruhom. Toda ne pomislijo, da se pri nas vina jako malo izvaža, dosti manj kot uvaža. Kar se pridela, spiše se v kraju in tako se rabijo naše delavne moči zastonj, — se trati toliko sil, zmožnosti in premoženja za pridobivanje alkohola, ki nam v nobenem oziru ne nosi dobička. in posledica mora biti — splošno obuboženje vinskih krajev in pokvarjenje ljudskega značaja in telesnih sil.

Dasiravno je torej »Piščalki« marsikatera sapica neprijazna, vendar javno se oglasiti ne upa. V boj za alkohol se ne upa odprto stopiti nikdo ako ga tudi navdaja tiha, iskrena želja, da bi umolknila »Piščalka« in zaspalo protialkoholno gibanje med Slovenci. In odmev teh pobožnih želja so razne govorice, ki so krožile po deželi, ko je »Piščalka« zagledala luč sveta.

Tako na primer se je raznesla po mnogih krajih, Bog vedi iz kakšnega vira, novica, da je vlada prepovedala »Piščalko«, in poslala žandarje v upravništvo in uredništvo, da so konfiscirali vse, kar so našli. Čudno, da se ni še pristavilo, da so tudi obesili vse osebe, ki so bile deležne tega zločina. To je dalo nekaterim povod, da so začeli strastno napadati vsacega, kdor ni vrnil »Piščalk«. »

Potem se je raznesla pravljica, da je menda »Piščalka« prišla na indeks, ali vsaj da so jo Premilostni gospod knez in škof, Bog si vedi zbog katere krive vere, s posebnim pastirskim pismom kratko malo prepovedali. Ker pri uredništvu ni bilo o tem nič znanega, naprosili smo necega prijaznega gospoda, da je šel v Ljubljani in drugod na sled za takimi govoricami, da bi iznašel v katerem loncu se kuhajo.

Dobri gospod si je raztrgal podplate, zvedeti pa ni mogel ničesar.

Naznanimo torej našim sedanjim in bodočim naročnikom in sotrudnikom, da bo »Piščalka« izhajala in se ne boji nobenih nasprotovanj take vrste. Naj se ne dajo zbegati pobožnim željam naših pivcev.

Osoda »Piščalke« je nestalna, po raznih krajih zelo različna.

Prvo številko smo poslali na vse slovenske župne urade in na nekatere druge osebe. Uspeh je presegel naše pričakovanje. Velika večina gospodov župnikov je »Piščalko« obdržala. Le manjšina jo je vrnila.

Tam, kjer je prva številka obležala, je imela zopet različno osodo. Ta ali oni jo je vzel zato, da bi podpiral dobro stvar ali iz kakšnega drugega namena, ter jo položil nerazrezano na klop ali v omaro, kjer bo ležala tako morda na leta. Drugi jo je vzel, prebral z zanimanjem in odložil k drugim prebranim knjigam. Tretji kraji so taki, kjer je začela prodirati »Piščalka« tudi že med narod, kjer se oglašajo naročniki, delavci, kmečki fantje in drugi. In iz teh krogov prihajajo včasih ginljiva pisma na uredništvo, polna naivnosti in navdušenosti.

»Piščalka« je dosedaj že toliko korenin pognala med narodom, da nikakor ne sme umolkneti.

Njena bodočnost bodo izobraženejši možje in mladeniči iz širokih ljudskih mas.

ANTON OREL.

Alkoholizem in socialno vprašanje.

(Prevod iz nemškega.)

(Dalje.)

Alkohol v zdravilstvu.

Toda, saj vendar zdravniki predpisujejo bolnikom alkohol! — Seveda, moj dragi, saj predpišejo tudi volčjo jagodo in živo srebro. Ali boš raditega tudi kadar si zdrav pil vino iz volčje jagode in jedel kolače iz živega srebra?

Toda vprašanje o alkoholu kot zdravilo s tem še ni rešeno. Pokazalo se je namreč, da igra tudi tukaj alkoholna vraža veliko in pogubno vlogo. Tako n. pr. dokazujejo statistike o smrtnosti pri pljučnici in pri živčni vročici, kolikor jih imamo na razpolago, da umre bolnikov od 3 do 6 krat več, ako se zdravijo z alkoholom kakor pa brez njega. Leta 1873 v Londonu ustanovljena bolnišnica London Temperance Hospital,

v kateri je zdravljenje z alkoholom skoraj izključeno — na 16.628 slučajev bolezni, katere so zdravili leta 1899, uporabljal se je alkohol le pri 31 — ima najmanj odstotkov smrtnosti in največ «popolno ozdravelih» med vsemi londonskimi bolnišnicami in ta vzgled je našel na več krajih posnemanje. Gotovo je, da potrebuje uporaba alkohola pri zdravilstvu velike omejitve. Sedanje stanje znanosti v tem vprašanju označujejo besede, katere je spregovoril dr. August Forel o alkoholu na dunajskem kongresu, in katerim nikdo ni mogel ničesar odvrniti: «Alkohol naj ostane v apoteki, toda prenehati mora sramotna zloraba, katero je ž njim uganjala medicina, ko ga je smatrala za krepčilo in zdravilo.»

Ako se pa vseeno še dandanes najdejo zdravniki, ki rabijo alkohol za zdravilo celo pri pljučnici in pri drugih boleznih, pri katerih je dokazana njegova škodljivost, ako ga predpišejo celo kot krepčilo, zdravilo in redilno hrano v vseh mogočih okolščinah, se mora to ravno tako globoko obžalovati kakor da se še sedaj dobe zdravniki, ki dajo kakšemu «zdravilnemu» konjaku ali vinu svoje zdravniško spričevalo. Na neovrgljivih zaključkih zdravstvenega preiskavanja ne spremeni to seveda ničesar. Ravno isto velja o reklami, ki se poslednje čase tako nadležno vsiljuje za razna južna vina kot sredstvo zoper pomanjkanje krvi.

Alkoholizem.

Že kar smo dosedaj povedali zadostuje, da se razvidi, da se ne gre za takozvano «nezumno» uživanje ali «zlorabo», ampak za to, ali se smejo uživati alkoholne pijače kot del človeške hrane ali pa samo kot užitek ali naslaja. Vprašanje zahteva že sedaj za odgovor odločni «ne». Alkoholno vprašanje ni pijansko vprašanje. Vsak oseben alkoholizem, to je vsaka raba alkoholnih pijač kot del hrane ali kot užitek je nedopustljiva, že iz stališča samega pivca. Še bolj jasno se bo razvidelo, da je nedopustljiv ta individualni alkoholizem v luči socialnega alkoholizma, to je pojma vseh onih učinkov, katere povzroča alkoholizem kot socialna prikazen. Zdravniška veda rabi besedo «alkoholizem» v posebnem pomenu. Akuten alkoholizem imenuje zastrupljenja, ki nastopijo naglo in silno, n. pr. pijanost, naglo smrt radi uživanja alkohola v veliki meri, akutno zastrupljenje obisti; kroničen alkoholizem pa one bolezni, ki nastanejo vsled seštevanja malih zastrupljenj, ter so njihova posledica n. pr. delirium tremens (pijanska norost), jeterna ciroza itd.

Alkohol in podedovanje.

Ako si, kdor pije alkohol, močno škoduje na zdravju, postane tudi zločinec na življenju in zdravju svojih otrok. To je najstrašnejša reč pri alkoholizmu, da se maščujejo grehi starišev tukaj dobesedno na otrokih do 3. in 4. rodu. Alkohol prodre namreč, kakor v vse druge organe človeškega telesa tudi v življenske kali in v seme samo, da dovrši tukaj strašno delo uničenja človeškega rodu. Alkoholna degeneracija je v visoki

meri dedna in ker že zelo majhne množine alkohola zadostujejo, da uničijo neizmerno občutljivo živlensko kal so ravno tukaj posledice zelo strašne.

Značilno je še vedno večkrat navedeno preiskavanje Demme-jevo o potomcih od deset močno alkoholnih in deset skoraj čisto treznih družin. Pokazalo je namreč, da od 57 otrok pijancev 25 ni doživelo 2. leta, 22 jih je bilo na razne načine bolnih in le 10 jih je izgledalo zdravih. V sedmih izmed teh družin sta bila oba stariša pijanca; le 2 izmed njihovih 37 otrok sta izgledala zdrava. Izmed 61 otrok desetih skoraj treznih družin je pa umrlo pred drugim letom le 5 otrok, bilo je le 6 bolnih, toda 50 popolnoma zdravih. V novejšem času je R. Arrivé priobčil zelo podučno statistiko o tem predmetu. Preiskal je 81 družin pijancev, 76 jetičnih in 245 »zmernih«, jetike prostih družin. Ker so bile vse revne delavske družine, spadajo vsi otroci v isti socialni milieu, sifilične družine so bile od preiskavanja izključene. Zaključek je bil sledeči:

Statistična tabla po Arrivé-ju.

	% pri		
	pijancih	jetičnih	»zmernih«
Od spočetih bitij se jih končalo na splavu . . .	11'54	9'78	6'10
Od razvitih otrok je bilo predčasom rojenih . .	3'58	3'61	0'50
Mrtvorojenih	5'20	3'01	2'79
Umrlo jih je v 1. mesecu	6'20	4'20	4'—
» » » » 2. — 5. »	7'30	6'—	4'80
» » » » 6. — 12. »	10'70	5'10	6'30
» » » » 1. letu starosti	24'—	15'40	15'10
» » » » 2. — 5. » »	13'80	9'30	7'50
» » » » do 6. leta	43'10	27'71	25'41
» » » » na slabosti	3'85	1'20	0'75
» » » » krču	6'33	1'80	1'39
» » » » tuberkuloznem vnetju mreže na možganih	13'83	6'32	3'91
Umrlo jih je na plučni tuberkulozi	4'96	9'63	2'02
Izmed otrok, ki so ostali živi, je bilo jetičnih .	16'—	25'—	2'35
» » » » » » » » » » duševno nerazvitih	23'—		
Izmed otrok, ki so ostali živi, je bilo navidezno zdravih	16'40		

Tu vidimo, da so družine pijancev veliko na slabšem kot jetični in splošna skušnja kaže jasno, da igrajo v alkoholnem podedovanju prvo ulogo, nagnenje k tuberkuloznim boleznim in boleznim na živcih in možganih. Značilna je tudi statistika, katero je sestavil Bourneville o 1000 slaboumnih, božjastnih otrocih, katere so vsprejeli med 1880 — 1890 v Bicêtre, neko veliko pariško bolnišnico.

On je dokazal, da je bil pri 471 otrocih oče, pri 84 otrocih mati, pri 65 otrocih oba skupaj, toraj pri 620 otrocih stariši pijanci. V 171 slučajih ni mogel o tem nič gotovega zvedeti, v 209 slučajih stariši niso bili pijanci. Toda v koliko izmed teh 209 slučajev so stariši s svojo »zmernostjo« otroka naredili slaboumnega, tega nam statistika ne pove. Znano je pa, da se jako rado zgodi, da tudi otroci »zmernih«, ki so pa prišli na svet v pijanosti, ostanejo slaboumní, ali pa so taki nesrečni otroci skoraj redno močno bolani ali pa pokvečeni. Sicer je dobro znana reč, katere uzrok se pa žalibog večkrat ne ve, da so prvorojeni otroci ravno v takozvanih »boljših, izobraženih krogih« velikokrat duševno manj vredni. Skušnja je dokazala, da je temu vzrok ženitovanjska pojedina. Dr. med. Fröhlich je poročal na dunajskem shodu: »Nek, v nekem dolenje-avstrijskem vinorodnem kraju delujoč učitelj, mi je rekel, ko je govor prišel na alkohol: »Ako imamo v prvem razredu zelo slab šolarski material in dosežemo slabe uspehe, vemo, da je bilo šest let poprej dobro vinsko leto! To je toraj tako očitvidno, da se je opazovanju nepristranskega moža — dotični učitelj ni poprej še nič slišal o alkoholnem vprašanju — samoobsebi vsililo«. In dr. Stille je poročal na shodu v Bremenu: V St. Louis, kjer sem bil dalj časa za učitelja, je sledeča odredba: Učenci, ki so dovršili ljudsko šolo se lahko oglasijo za višjo šolo. V južnem delu mesta je zelo veliko pivovaren, med njimi tudi največja pivovarna sveta. Tam so seveda tudi šole, in otroci, ki hodijo v te šole, so otroci pivovarnarjev in pivcev piva in delavcev in uslužbencev v pivovarnah Tu se je pripetil sledeči zanimiv slučaj: ako je bila koncem polletja poslana komisija učiteljev v dotično šolo, so dobili enkrat za drugim slab material iz teh šol. Šlo se je za povprečno 60 otrok vsacega polletja in med njimi jih je bilo vedno zelo malo, ki so prestali skušnjo, in potem smo morali mi Nemci na pol v šali in na pol resno sledeče slišati: pogledjte, to so zabiti Nemci. Toda v severnem delu St. Louis-a smo imeli od nemških otrok navadne skušnje, in to je prepričevalen dokaz, proti katerem ne more nikdo nič. Pivo dela zabitega in ne samo pivca, ampak to gre v tretji in četrti rod, in to je strašno» Vsak učitelj zamore povedati mnogo žalostnega o očitvidni povprečni manjši vrednosti otrok krčmarjev. Pomisliti se mora na neštivilne stopnje, ki leže med ženijaliteto in slaboumnostjo ali bebo, spomni naj se na to, da poškodujejo občutljivi kalni plasma že čisto male količine alkohola zelo, in razumel se bo izrek

dr. Bezzole, katerega je izpregovoril na dunajskem shodu na podlagi svoje večletne izkušnje in preiskavanja, da pomeni »vsaka kapljica alkohola pri roditelju kapljico neumnosti pri rojencu.« O socialnem pomenu tega dejstva ne potrebujem zgubiti mnogo besed. Dovolj je, da se pokaže na to, koliko kulturnih sil vsled tega propade in koliko gorja se povzroči s tem socialno slabšim krogom, ker se zmanjša njihova odporna sila.

Nezmožnost dojit.

Socialno-zdravstveno odkritje neizmerne važnosti je naredil b a z e l s k i profesor fiziologične kemije, Gustav pl. Bunge, kako in zakaj je materno mleko pri človeku in pri raznih sesalcih, ki so pri raznih živalskih vrstah tako zelo drug od drugega različni, za dotičnega sesalca edina fiziologično mogoča in priležna hrana. Bunge pravi, da je »sestava mleka eden največjih čudežev prirode. Mi vidimo s kakšno previdnostjo in skrbjo je priredila narava sestavo mleka raznim potrebam različnih sesalcev. Iz tega sledi praktično važen zaključek, da se mleko ene vrste sesalcev ne more nadomestiti z mlekom druge vrste, ne da bi dojenču škodovalo. Zlasti se pa ne more človeško mleko nadomestiti s kravjim mlekom S tem se ujemajo zaključki statističnih preiskavanj. Tako n. pr. se je za Berlin dognalo, da je smrtnost v prvem letu življenja šestkrat večja pri otrocih vzgojenih s kravjim mlekom, kakor pri onih, kateri se vzgoje na prsih. Morda so razmere v drugih mestih ugodnejše. Vendar vemo, da se v omikanem svetu leto za letom na stotisoče otrok s kravjim mlekom naravnost zamori. Paganski narodi nekdanjih časov so dopuščali detomor, krščanski narodi sedanjosti mučijo otroke naravnost do smrti.« Gotovo je, da se tudi oni pri steklenici vzgojeni otroci, ki prežive, vsled napačne hrane ne morejo dovoljno razviti. Predstavimo si dejstvo o neizmerni razširjenosti naravne nezmožnosti žen, dojit. svoje otroke — da v nemških mestih že nad polovico žen nima zmožnosti dojit, da se ta prikazen oslabljenja človeškega rodu podeduje tudi na hčere, da se ta nezmožnost širi hitro in neprestano — potem si moramo staviti vprašanje: Za božjo voljo, kam jadramo!? Bunge je preiskaval vzrok tej nevarnosti in na podlagi 1629 slučajev je prišel do neovrgljivega zaključka, da leži vzrok v veliki narodni kugi — v alkoholizmu! Sklep je sledeči: »Redek je slučaj, da bi bila hči hudega pivca zmožna, dojit svojega otroka. Pravilo je: Ako je bil oče pivec, zgubi hči zmožnost dojit otroke, in ta zmožnost je nepopravljivo zgubljena za vse poznejše rodove. Nezmožnost dojit ni osamljena prikazen. Ona je v družbi z drugimi pojavi opešanje rodu, zlasti s slabo odpornostjo zoper razne bolezni, jetiko, živčne bolezni, gnilobo zob. Otroci niso zadosti krmljeni in tako se množi opešanje od rodu do rodu in povzroči slednjič po brezkončnih mukah propad rodu.

Alkohol in zločin.

Toda ni dovolj, da napravijo ljudje iz sebe in svojih potomcev bolnike, pokveke in bedake, ž njim napravijo še iz sebe in iz svojih zločince. 40% zločincev so hudi alkoholiki. 70 — 80% vseh knznivih dejanj store pijanci ali sploh ljudje v pijanosti. Znano je, da je pijanost v visoki meri dedna bolezen. Pijanec zapusti toraj tudi svojemu otroku v dedščino nagnenje k zločinu. Na Irskem je pridigal veliki frančiškanski govornik, Teobald Mathews, leta zaman »zmernost«. Ko je pa od leta 1838 s treznostjo osvojil v petih letih vso Irsko, padlo je število obsojencev na leto od 40.000 na 3.000. To je socijalen pojav, ki se da razložiti le na eden način.

Alkohol in narodno gospodarstvo.

Sedaj pa socijalno-gospodarski del alkoholizma. Dognano in znano je, da se nahaja narod v globoko obžalovanja vrednem stanju gospodarske reve. Široke, delavske narodne množice stradajo! In če pogledamo revno delavsko mladino, moramo s strahom zakričati: Narod gine lakote! In kaj vidimo?

Ako bi se zapovedalo vsej nemški mornarici, 14 krat z žitom naloženi iti na morje in vsakokrat vreči vse blago v vodo, — kakšen vihar razburjenja bi završal po vsej deželi. In vendar bi nemški narod od tega imel manj škode, kot mu jo povzročajo alkoholne pijače, za katere izda sedaj nič manj kot 4 milijarde (4.000.000.000) mark. V Avstriji se zapije na leto okrog 3 milijarde (3.000.000.000) kron; na Dunaju se izda za alkoholne pijače na dan 300.000 kron. (Torej se v našem cesarstvu na leto približno toliko zapije, kot je dosedaj veljala rusko-japonska vojna. Op. uredništva.) — Toda s temi 4.000 milijoni račun še ni dovršen. To so samo neposredni stroški. Toda k poglavju »stroški alkoholizma« spadajo tudi one neizmerne vsote, katere požro bolnišnice, norišnice, sodnije in ječe, nesreče in propad neštevilnih družin vsled alkoholizma. Narod strada in plodove več kot 1 in pol milijona hektarov našega polja, katerega obdeluje več kot 830.000 poljedelcev, uniči več kot 110.000 izdelovalcev alkohola in spremeni v strup, katerega spravi med narod več kot 210.000 prodajalcev in krčmarjev. Ako vštejemo še delavce, ki sodelujejo posredno pri prevažanju po suhem in po vodi, pri zidanju in urejevanju tovarn za izdelovanje piva in umetnega vina, pridemo do števila 1.800.000 delavcev, ki se pečajo od jutra do večera samo s tem, da — med tem ko narod strada in omaga pod naporom — obdelujejo $\frac{1}{17}$ del našega polja in plodove pokvarijo, veliko množino dragocenih redilnih snovi uničijo, z žrtvo $\frac{1}{6}$ dela vseh nemških delavskih moči smrt in pogubo črez deželo razširjajo in narodu nevzdržljiva bremena nalagajo. — (Te številke veljajo za Nemčijo.

Koliko strašnejše so še razmere pri nas, kjer ubija pridelovanje in razpečavanje alkohola veliko več delavskih sil, zajame veliko več naše zemlje, nalaga narodu veliko večji davek!? Op. uredništva.) «Naj se vendar premisli vsa brezumnost tacega početja! Vsako leto se vržejo ogromne množine naših najbolj dragocenih redilnih snovi, žita, sadja, jagode drožnim glivicam v žretje.¹ Deseti del delavskih moči omikanih narodov se s tem peča.

Glivica nam najboljši del požre, in kar ostane ni drugega kot strupen izmeček, in to se zbira v množinah, polni v sode in v steklenice, pošilja med vse narode, deli med vse ljudi. In potem se preplavljajo s tem strupom dan na dan vsi deli, vsi udje človeškega telesa, tudi organi, ki proizvajajo kalne celice in tako se prenese splošno oslABLJENJE in zmanjšanje odporne sile na potomce, na vse sledeče rodove.² Kakšna zapravljalivost redilnih snovi, kakšna potrata delavskih moči! Vprašati se moramo, ako so ljudje ki kaj tacega počenajo, še pri pameti? Naša država mora uvažati leto za letom neizmerne množine redilnih snovi z velikanskimi stroški iz Rusije in iz Amerike, ker — se pri nas uniči velikanska množina ravno istih snovi, katere nam daje naša rodna zemlja! Ali ljudje res ne znajo storiti nič boljšega?

Alkohol in hranenje.

Alkoholno vprašanje nastopa tudi še v neki drugi smeri, kjer zadeva alkoholizem gospodarstvo vsacega posameznika — namreč kot vprašanje o hrani. In stoji v ozki zvezi z dandanes tako razširjenim načinom hranjenja, ki je ena največjih nevarnosti za življenje in zdravje narodov. Tu je namreč v nevarnosti oni številni stan, ki mora že tako nositi preveliko breme reve: delavski stan.

Hranenje je pri obupnem gospodarskem položaju širokih narodnih množic popolnoma nezadostno. Radi uživanja alkohola se mora zmanjšati še vže tako nezadostna množina sredstev, ki so na razpolago za gospodarske potrebe. Neposredna posledica mora biti, da je stanovanje toliko slabše in manjše, istotako obleka in hrana. Ker pa alkohol tudi moti prebavo, ovira sprejem in uporabo hrane, tako da je hranenje vsled tega dvakrat slabše. Ker omami alkohol, s tem da omoti živce, čut za lakoto, torej na videz nasiti, in poleg tega radi oviranja prebave vedno bolj pojema tek, se zavživa vedno manj hrane, ter se hrani vedno bolj nepopolno. In tako si mora zopet še toliko bolj pomagati z omamljenjem z alkoholom, da bi se na videz obdržal pri močeh. Delavec je potem zmožen z manjšimi stroški dovršiti ravno isto ali še večje delo, delodajalec pa v stanu plačo

¹ Drožena plesen, ki povzroča vrenje, privleče namreč k sebi redilne sladkorne in močne snovi, raste tako in se množi, ter razkroji te snovi v alkohol in ogljikovo kislino.

² Bunge: Zastrupljenje z alkoholom in degeneracija, 14.

znižati, ker delavec dela «ceneje», — seveda na stroške zdravja in življenja. Ker si čut za utrujenost omami, je delavec zmožen tudi nad mero delati, kolikor je ravno kapitalistu potreba. Izkoriščevalcu je to seveda všeč; in ako propade eden delavec, — saj jih je deset drugih, ki prevzamejo njegovo delo. Delavec bi pa moral vedeti, da je ravno alkohol oni izkoriščevalec, ki mu najbolj odteguje plačo. Strašno je slišati, da požre pri večini delavcev alkohol $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ dohodkov. In tu imajo svoje korenine velike ljudske bolezni, kakor jetika. Alkohol ne povzroča samo neposredno vsled degeneracije celic, ki dovolijo bacilom pristop v organizem, ampak tudi posredno, ker poslabša razmere pri hrani in stanovanju, nagnenje za take bolezni. Zlasti jetika je bolezen značilna radi pomanjkanja zdrave hrane in stanovanja.

(Dalje prihodnjič.)

Alkohol in dolgost življenja.

V čas ter časi pokažejo v časopisih starega «zmernega» pivca ter kličejo: glejte, alkohol ni tako nevaren, kakor abstinentje upijejo. Ravno tak dokaz bi bil če bi kazali starega vojaka, ki v vojski ni bil ranjen, pa bi rekli: glejte no, vojska ni nevarna za življenje.

V časih gredo pa po časopisih tudi tabele v katerih je s številkami «dokazano», da abstinentje smejo upati povprečno le 51 let in 80 dni življenja, zmerni pivci pa 62 let in 50 dni.

Sicer na samem številu let ni toliko ležeče, vendar ker peta božja zapoved prepoveduje življenje si krajšati, je pač treba uvaževati tudi to trditev, ki je šla ravno zadnje dni od župnije do župnije kot poziv abstinentom, da se spreobrnejo, kot tolažba pivcem, da imajo oni prav.

Dr. polit. Matti Helenius v Helsingfors je izdal knjigo: «Alkoholno vprašanje» v švedskem, danskem, finskem, nemškem in angleškem jeziku. (Die Alkoholfrage. Eine soziologisch-statistische Unternehmung. Jena, Gustav Fischer 1903. Stane 6 mark.)

Iz predgovora vidim, da je študiral ta predmet veliko let. Zbiral je snov v 12 velikih javnih knjižnicah in v 9 privatnih. Dopisoval si je z mnogimi učenjaki, zlasti tudi z zavarovalnicami za življenje raznih dežel.

Bil je na mednarodnih protialkoholnih kongresih v Bazelu 1895 v Parizu 1900, na Dunaju 1901, na kongresih v Londonu 1895, v Kristijaniji in v Edinburgu 1900, študiral alkoholni oddelek svetovne razstave v Parizu 1900.

Omenjam to, ker nekaterniki mislijo, da alkoholnega vprašanja ni treba študirati, da vse praksa in pamet da, in se boje, da »Piščalka« kmalu ne bo imela kaj pis(k)ati.

Iz njegove knjige: V. Kaj statistika odgovarja na vprašanje o vplivu »zmernega« uživanja alkohola na dolgost življenja, povzamemo:

L. 1840 se je hotel Mr. Robert Warner pri neki angleški zavarovalnici zavarovati; ko pa je zavarovalnica zvedela, da je abstinent, ga ni hotela sprejeti, razen če plača 10⁰/₀ večjo premijo. Njemu se je zdelo to precej krivično, ker po njegovem mnenju bi mu bila morala zavarovalnica raje 10⁰/₀ popustiti, tako trdno je bil prepričan, da bo vsaj tako dolgo živel kot drugi, ki alkohol uživajo. (In res umrl je 81 let star.)

Pa ta zahteva zavarovalnice dala je povod, da se je ustanovila zavarovalnica za abstinate. Prvih 7 let je sprejemala samo abstinate, od 1847 naprej pa tudi zmernike. Vendar imajo oboji vsaki svoj oddelek in vsak zavarovanec je deležen dobička svojega oddelka.

Umrljivost v obeh oddelkih te zavarovalnice, ki se zdaj imenuje: United Kingdom Temperance & General Provident Institution, se razvidi iz sledeče tabele:

L e t a	pri abstinentih			pri zmernih		
	pričako- vali so mrličev	umrlo jih je	toraj ‰	pričako- vali so mrličev	umrlo jih je	toraj ‰
1866 — 1870	549	411	74	1008	944	94
1871 — 1875	723	511	71	1268	1330	105
1876 — 1880	933	651	70	1485	1480	100
1881 — 1885	1179	835	71	1670	1530	91
1886 — 1890	1472	1015	69	1846	1750	95
1891 — 1895	1686	1203	71	1958	1953	100
1895 — 1900	1900	1402	74	2058	1863	90
1866 — 1900	8442	6028	71	11293	10850	96

V obeh oddelkih rabijo isto tabelo umrljivosti izdelano po skušnjah angleških zavarovalnic.

Tabela znana je pod imenom »The Institute of Acturies H. M. (Healthy Males) Table« in rabijo jo najboljše zavarovalnice kot podlago njihovih

računov. Po tej tabeli je verjetno, da bo v teku enega leta od tisoč 20 letnih umrlo 6'32 (šest ljudi); od tisoč 30 letnih jih bo najbrž umrlo 7'72 (sedem do osem) od 40 letnih 10'30. Vendar če zavarovalnica izračuni po tej tabeli, da jih bo eno leto umrlo 100, jih po navadi nekoliko manj umrje. V tistih 35 letih je bilo tako: če so izračunali: letos jih bo umrlo 100, pa je izmed zmernih umrlo povprek le 96; izmed abstinentov pa samo 71. Abstinentov je toraj umrlo 25% manj kot bi jih bilo imelo umreti v primeri s zmernimi.

Da se je pokazalo življenje abstinentov daljše kot zmernih, to dejstvo je vzbudilo v začetku občno pozornost. Abstinentje so bili seveda veseli, in dr. James Edmunds je leta 1886 na nekem velikem shodu v Londonu djal: «Glejte, kako ti abstinentje okoli hodijo in se vesele življenja, še dolgo let potem ko bi imeli biti že mrtvi in pokopani».

Pa nekateri so tudi ugovarjali, češ da med zmernimi so bili najbrž tudi pijanci šteti, ker jih je bilo nekaj umrlo na vnetju jeter in drugih pivskih boleznih.

Na to so odgovorili, da je to nekaj naravnega, če je nekaj zmernih postalo pijancev: 1000 zmernih je material za 50 pijancev, rekel je Edmunds. Najbolj očitna fiziološka lastnost alkohola je ta, da zbuja poželenje po večjih merah — ne pri vseh ljudeh — pa pri mnogih. To je naravna posledica narkotičnega (omamljivega) vpliva alkoholovega na živčevje. Almquist pravi (kje so ti citati ne navajamo, ker bi bilo preobširno; kdor nam ne verjame, naj si kupi knjigo): «Kdor se navadi na alkohol, postane mu potreben, čimdalje pogosteje ga mora jemati in čimdalje v večjih merah. Iz osebe, ki je «zmerna» lahko postane v desetih do dvajsetih letih pijanec.

Razen tega je vsled novejših zdravniških poizkušenj vedno bolj jasno, da tudi to, kar se vsakdan imenuje zmerno vživanje alkoholnih pijač, lahko spodkopa zdravje in provzroči celo patološke izpremembe v organizmu.

Teh ugovorov se sedaj ne sliši več, delovanje imenovane zavarovalnice za življenje je tako staro, njena statistika tako obsežna, da ugovori zoper zgoranje številke niso upravičeni.

Druga zavarovalnica, katere statistika je če mogoče še večje važnosti, je Sceptre Life Association, L. D. Ustanovljena je bila leta 1864 zlasti od raznih cerkvenih strank na Angleškem. Rekli so, da verni ljudje bolj redno živijo, bolj zmerno jedo in pijo in toraj dalje živijo. Pa tudi pri tej zavarovalnici so hoteli imeti abstinentje svoj kotiček, češ da bodo dalje živeli, toraj manjše premije plačevali. In prav so imeli, kakor kaže sledeča tabela družbe Sceptre Life Association 1884 — 1900.

L e t a	pri abstinentsih			pri zmernih		
	pričako- vali so mrličev	pa jih je umrlo le	toraj ‰	pričako- vali so mrličev	pa jih je umrlo le	toraj ‰
1884 — 1888 (5 let)	195	110	56'41	466	368	79'00
1889 — 1893 (5 »)	312	184	58'97	564	466	82'62
1894 — 1898 (5 »)	419	228	54'42	628	498	79'30
1899 — 1900 (2 »)	192	101	52'60	280	203	72'50
Skupaj v 17 letih	1118	623	55'72	1938	1535	79'21

Tudi ta zavarovalnica je računila po H. M. tabeli. Vidi se, da so bili njeni zavarovanci res verni in res zmerni. Od 100 pričakovanih je umrlo povprek le 79, pa abstinentsje so bili le še na boljšem glede dolgotrajnosti življenja; umrlo jih je le po 55 — 56 namesto 100, kakor je H. M. tabela zahtevala; drugih 44 — 45 pa je še travo tlačilo.

Splošno pa so na Angleškem sprevideli nevarnosti, če kdo vedno in redno naprej vživa alkohol, tudi če ga v takozvanih »zmernih« merah.

Vse angleške zavarovalnice so se zbudile in nikogar ne zavarujejo za življenje o kogar »strogi zmernosti« niso prepričani. «V nobeni točki niso zavarovalnice tako ene misli, kot da ne sprejmejo v zavarovanje, če je količjak dvoma o ponudnikovi zmernosti», tako je rekel nedavno Anglež Bingham, ki je eden prvih zvedencev glede zavarovanja.

Zlasti ta zavarovalnica Sceptre nikakor ne sprejme pivca. Prosilec mora imeti spričevalo, da zdaj zmerno živi, in da je vedno zmerno živel, sicer ga še med zmerne ne sprejmejo. Zdravnik mora v spričevalu odgovoriti na vprašanje: Ali je kak vzrok, da bi se moglo sumiti o nerednosti njegovega življenja. Pri tej zavarovalnici so toraj v splošnem oddelku res sami zmerni, če so sploh kje, in vendar so po 17 letnih skušnjah 23½‰ na slabšem od abstinentov glede umrljivosti.

Ker pri tej zavarovalnici oba oddelka vsak v svojem delu dobiček, morajo abstinentsje vsakih pet let vposlati izjavo, da so zadnjih pet let res čisto abstinentsje bili. Helenius je v pisarni te zavarovalnice v Londonu sam videl, velik sveženj takih izjav. Na enem izmed listkov je pisal nek zdravnik: Gospod X., ki je bil celo življenje abstinents, pa je na moj izrecni poziv rabil nekoliko alkohola za zdravje, me je pooblastil, da Vam to sporočim, ker misli, da se ne more več k abstinentnemu oddelku šteti. Pa tudi kdor pozabi ali nima prilike poslati izjavo, da je bil zadnjih pet let abstinents, ga izbrišejo izmed abstinentov in denejo v splošni oddelek zmernih.

Hoteli so ugovarjati, da ravno ta prestop iz vrste abstinentov v vrsto zmernih kedar se rabi alkohol kot zdravilo, pripomore, da zmernih več umrje. Modrovali so: Dokler je človek mlad in zdrav, je že lahko abstinent, ko pa postane bolan in slaboten, pa potrebuje kak stimulan. Ko se taki bolehní preneso med zmerne, ostanejo v abstinentnem oddelku le zdravi in mladi in ni čuda če teh malo umrje. Da bi se tudi tu resnica pokazala preiskovali so umrljivost tudi teh prenešenih, in pokazalo se je, da tudi teh »prenešenih« primeroma manj umrje kot »zmernih«.

Drug bolj upravičen ugovor je bil, da se je število zavarovanih v abstinentnem oddelku bolj hitro množilo, kot pri zmernih in da je ta množina novih zavarovancev, ki so bili ravnokar od zdravnikov zdravi spoznani, boljši material za zavarovanje. Tudi to je preiskal eden najbolj znanih angleških statistikov Mr. Manly in prišel je do zaključka, da so vendar abstinentje daleč naprej pred zmernimi.

Ta svedočba o večji umrljivosti med zmernimi kot abstinenti, v sicer enakih razmerah, dana od nepristranskega moža, ki se ne šteje med abstinate, je stvar, ki se mora upoštevati zlasti tudi od zavarovalnic v drugih deželah in pa od tistih, ki žele odgovora na vprašanje, ali tudi že zmerno uživanje alkohola slabo vpliva na zdravje in dolgot življenja. (Dalje.)

Alkoholno vprašanje na učiteljskih konferencah.

Boj zoper alkoholizem je bil vže velikokrat na dnevnem redu pri raznih učiteljskih konferencah vseh delov slovenskega ozemlja. Saj mora ravno učitelj, katerega naloga je, vzgajati naš bodoči narod, najbolj živo občutiti posledice alkoholizma za mladino. Ako najde v šoli otroka, ki je telesno pokvečen in duševno nerazvit, ki tvori gorje v učiteljskem poklicu, bo učitelj takoj lahko sodil, da je otrok pijanca — in se bo redko kedaj zmotil. Toraj leži v koristi učiteljstva samega, da se prežene ali vsaj omeji alkoholna kuga med narodom. Ta dolžnost je še večja, ako se učitelj seveda tudi svoje idealne naloge, ki obstoji v tem, da ne vzgaja samo po predpisih otroke v šolski sobi, ampak dela sploh z vsemi svojimi močmi za izobrazbo in napredek naroda. Za učiteljstvo, ki zvesto izvršuje svojo ožjo in širjo nalogo med narodom, gotovo ni nobena žrtev, katero narod prenese zanj, prevelika in preboleča. In učitelj, ki hoče z vneto izvrševati svojo nalogo, ne more ne zadeti na alkoholno vprašanje.

Tu hočem po »Pedagoškem Letopisu« za sedaj samo naštetí predavanja, ki so se vršila o alkoholnem vprašanju na raznih učiteljskih konferencah. Ker tu gotovo niso naštetí vsi slučají, ko je bilo alkoholno vprašanje med učiteljstvom na dnevnem redu, moramo reči, da se je v zadnjem času učiteljstvo s tem bavilo primeroma veliko. In kar je še bolj priznanja vredno, teze, ki so se stavile, so vseskozi resne, trezne in

praktične. Tu so se na uradnih učiteljskih konferencah lahko mirno stavile in zapisale teze, katere bi, ako bi se spregovorile v kakšni drugi družbi, povzročile vihar razburjenja.

1. Učiteljska konferenca za brežiški, kozjanski in sevniški okraj:

«Kaj lahko stori šola v boju zoper pijančevanje?» Poročal Em. Moric, učitelj v Št. Petru.

Teze: 1. Zloraba opojnih pijač je postala prava ljudska bolezen.

2. Alkohol ni živilo, ampak poslastica, ki deluje tako na človeški organizem, kakor strup, ki krajša življenje.

3. Pripomočki proti pijančevanju:

a) blagodejni vpliv žene, kot družice in matere, ki ima kot odgojiteljica največji vpliv na duševni in telesni razvoj svojih otrok;

b) dobava lepih, cenениh in zdravih stanovanj in izboljšanje gmotnega položaja nižjih slojev;

c) ustanovitev društev za zmernost in vzdržljivost, ki naj z besedo, pismom in živim vzgledom svojih členov delujejo za zmernost in popolno vzdrževanje.

Naloga šole: 1. Učitelj bodi zgled treznosti, varčnosti in snažnosti;

2. naj se udeležuje delovanja društev za poljedelstvo in ljudskih knjižnic;

3. deluje naj v prid društev za zmernost in zdržljivost;

4. priliko delovati proti zlorabi opojnih pijač, nudijo nastopni učni predmeti: a) verstvo, b) jezikovni pouk, c) računstvo, č) zgodovina, d) zemljepisje, e) prirodoisje, f) petje, g) telovadba in h) ročna dela.

Naloga države: 1. Omejitev izdelovanja alkohola; 2. vedno zmanjševanje gostilnic; 3. prepoved, imeti gostilne po noči in ob nedeljah odprte; 4. prepoved, prodajati na dolg; 5. kazenska določila proti takim krčmarjem, ki bi dajali pijačo nedoletnim in pijanim ljudem; 6. kaznovanje pijanih ljudi; 7. ustanovitev zavetišč za pijance; 8. brezplačno razdeljevanje takih knjižic, ki govore o uživanju alkoholnih pijač.

Učitelj naj deluje na to, da se pijančevanju vdani, nepopoljšljivi starši postavijo pod varuštvo, njih otroci pa oddado v odgajališča na stroške staršev. Otroci pijancev, ki nimajo premoženja, naj se odgajajo na državne stroške.

Laški okraj.

«Kaj mora šola storiti zoper pijančevanje?» Poročal gospod A. Pacher, učitelj pri Sv. Katarini.

Teze: 1. Učitelj mora biti glede pogubnega vpliva neprestanega uživanja alkohola popolnoma na jasnem; zato se priporoča, da stopi v dotiko s kakim društvom abstinentov.

2. Porabiti mora in more vse učne predmete in vsako priliko v šoli in izven šole, da zbudi otrokom gnus do opojnih pijač.

3. Pri nabavi knjig za šolarske in druge knjižnice, ki so izročene ali pristopne učitelju, naj izbira take, ki odvrčajo od pijanstva.

4. Učitelj naj marljivo porabi vsako priliko, vsak primeren dogodek, da vpliva v tem oziru na ljudstvo.

5. Učitelj mora biti drugim vzgled treznega in zmernega življenja.

Dostavne teze g. Janeza Knafliča, učitelja pri Sv. Lenartu. Učiteljstvo naj razpravlja v pedagog. časopisih v znanstvenih člankih škodljivost alkohola na človeški organizem, da zbudi v vsem učiteljstvu prepričanje o pogubljenosti alkoholizma.

2. Učitelj, ki čuti v sebi sposobnosti, zatirati alkoholizem, naj priobčuje po možnosti v političkih in gospodarskih listih primerne poučne članke.

Dostavna teza g. Janeza Kerna. Naj bi se na občinske stroške kupila brošura, ki obravnava v kratkih potezah škodljivost opojnih pijač ter razdelila med šolsko mladino, za to, da bi jo prebirali ne samo otroci, ampak tudi odrasli.

Mariborski, šentlenartski in slovenjebistriški okraj.

Tema: «Kaj more šola storiti glede zmernosti?» Ker je predavanje o tem predmetu prevzel gospod Friderik Reinitzer, profesor na graški tehniki, opustila sta določena poročevalca: Tomaž Vernitznigg, učitelj v Pobrežju, in Martin Planker, učitelj v Laporju, namenjeno predavanje. Pač pa so se sprejele brez debate sledeče teze Vernitznigove:

I. Teze: Poraba različnih alkoholnih pijač je na Avstrijskem neprimerno velika. Žalostne posledice te porabe opazujemo na veliki brezpravnosti, na prenapolnjenih kaznilnicah, blaznicah, bolnišnicah, na številu samomorov, na veliki revščini, na ogromnem številu popeljav itd.

II. Družina, občina, šola, cerkev, dežela in država morejo delovati skupno, ako hočemo uresničiti idealno misel, da nam je vzgojiti zdrav, krepek in blagočuten človeški zarod.

III. Ljudska šola spada med prve in najvažnejše vzgojevalne faktorje; torej je njena dolžnost, da se bavi z navedenim vprašanjem. Njen vpliv naj bi bil:

1. Zgled učiteljev, njegovo postopanje v družbinskem, političnem in verskem oziru. Učitelj mora biti značajan, vreden občega spoštovanja.

2. Učitelj naj pospešuje telesno zdravje svoje mladine in sicer s tem, da jo vadi krepiti telo, da jo navaja k snagi, redu in zmernosti.

3. Duševna vzgoja naj se bavi z duševnimi lastnostmi, kakor: z bogaboječnostjo, z pravicoljubjem, z izpolnjevanjem človeških dolžnosti itd.; pred vsem pa naj vznema v mladini trdno, neomahljivo voljo in krepost, ustavljati se vsaki nezmernosti.

4. Pravila za šolski pouk: a) V veronauku naj ne bode glavna točka pamtenje težkih katekizemskih nauk, temveč blaženje čustev napeljevanje k pravi krščanski ljubezni in poudarjanje krščanskih čednosti (zmer-nost itd.) Pouk o tem predmetu naj se oživlja s primernimi vzgledi. (V sv. pismu najdemo dovolj primernih vzgledov.) b) Čitanka podaja dovolj primernih beril, katera podpirajo učitelja pri tem delovanju. Žalibog, da se nahaja tudi še mnogo čitank, v katerih se taka berila pogrešajo. Takim čitankam naj se pri novih izdajah dodajo primerna berila. c) V računstvu naj se o prilikah sestavijo naloge, v katerih govorijo števila, koliko požre nezmernost in koliko si prihranimo po varčnosti. č) Tudi pouk o realijah podpiraj pri tem delovanju učitelja; tako na primer pouk o sadjarstvu, čebelarstvu, o človeškem organizmu i. dr. O različnih prilikah naj učitelj tudi govori o hiralnicah, kaznilnicah in bolnišnicah, navedejo naj se dejstva da so izmrli svetovi, izmrli ljudstva priča prevelike nezmernosti, in da tisti tujci v zelo mrzlih ali vročih krajinah najboljše in najlojše prenašajo dotično podnebje, kateri živijo najzmerneje.

5. Starši so prvi in najvažnejši odgojitelji svojih otrok. Zaradi tega naj učitelj po možnosti vsestransko nanje vpliva. Ti uspehi postanejo tem večji, ako a) navedemo po šolah posebne ure, katere naj bi bile določene razgovorom s starši; b) ako poseča učitelj starše tudi na njih domu; c) ako se razpošiljajo med ljudi lahko umljivi spisi ali enake razprave, katere se bavijo z zmernostnim vprašanjem.

6. Po možnosti naj se uvedejo tečaji za zmer-na dela.

7. Učitelj naj vestno pazi na šolsko knjižico in skrb, da se ustanavljajo ljudske knjižnice, kajti velik je vpliv čitanja.

8. Poletensko oproščenje daje največ prilike, da se učenci privadijo kajenja in popivanja. Oproščenje naj bode torej zelo redko.

9. Izstop učencev iz šole naj se vrši slovesno in v navzočnosti staršev in vseh učiteljev iste šole. (Spomenice!)

10. Omika kmetova in obrtnikova naj se povzdigne. Sredstva: Ustanovljanje različnih kmetijskih in obrtniških tečajev, razširjatev dobrih knjig, higijenskih razprav in gojenje narodnega petja.

11. Učitelj naj vpliva po možnosti na merodajne oblasti, da se te: a) resno bavijo z ustanovitvenjem potrebnih rešilnic, otroških vrtov, zavetišč in vzgojevalnic za telesno in duševno slabotno mladino; da bolje pazijo na sirotinske zadeve (varuštvo itd.); c) naj iste oblasti strogo pazijo, da se učencem ne dajejo po krčmah alkoholnate pijače, da ne strežejo otroci po gostilnah, da ne zahajajo na plesališče, na sedmine in k takozvanim

nočnim stražam pri mrličih, kjer se navadno popiva, da šolarji ne beračijo po cestah in ulicah, da ne hodijo popevat ob času sv. treh kraljev itd. Stražarstvu naj se ukaže, da pazi tudi na vse te našete prigodke in da objavi kaznilnim oblastim dotične starše, oziroma gostilničarje, kateri dopuščajo te neprilike.

Tem tezam je dostavil g. Tribnik, nadučitelj v Pulskavi, naj bi se učiteljiščniki že na učiteljišču vzgojevali v tem smislu. (Dalje.)

«Cvetka z vrta svetega Frančiška.»

Na vrtu svetega Frančiška je pretečenega meseca tudi za nas, abstimente priklila neka cvetica, ki je sicer precej bodeča in tudi ne diši ne posebno, a smo je vseeno veseli. Saj nam je priča, da valovi proti alkoholnega gibanja zadevajo vže zelo daleč.

Sicer nam je vže nek drug gospod obljubil, da se bo v prihodnji številki «Piščalke» pečal s tem pojavom, vendar hočemo tudi mi danes pokazati slovenskim abstinentom, pivcem in pijancem to cvetko in opozoriti na nekatere njene bodljaje.

Na zadnji strani 9. številke XXII. tečaja «Cvetja z vrtov sv. Frančiška» ocenjuje se najpred knjiga: «Gospodova zadnja večerja», spisal dr. Josip Somrek, — potem pa sledi: «Kar piše naš pisavec na straneh 115—131 naj se primeri se znanim (*Hvala Bogu, vže znano!*) «protialkoholičnim gibanjem, ki se širi iz protestantovskih in brezverskih krogov po brezverskem framazonstvu (*To je pa res. Nekatere protestantovske dežele: Švedska, Norveška, Finska, Danska, mnoge države v Severni Ameriki, deloma Angleška so vže premagale alkoholizem, med tem, ko so katoliške z bojem še-le pričele.*) že tudi v naše kraje. (*Saj je vže skrajni čas.*) Ne misli, čislani bravec, da hočemo mi zagovarjati pijančevanje ali vsaj tako imenovano «zmerno pitje», ne misli, da smo «nasprotniki popolne abstinence», nismo ne. S stališča kriščanske askeze jo priporočama, kar le moremo. (*Torej ako je kdo zmeren ali trezen iz drugih nagibov, recimo ker mu alkohol škoduje na zdravju, premoženju, kvari značaj, izpostavlja nevarnostim, ali stori on dobro ali zlo? S samo askezo, recimo s pridigo: Ne žrite preveč alkohola, ker je za vas Kristus žejen bil na križu, boste dandanes presneto malo opravili. To kaže skušnja.*) Ali se vso odločnostjo moramo zavreči framazonski gudtemplarski nauk, ki je prva «teza za abstimente: «Vsaka alkoholična pijača, tudi vino, pivo in mošt je strup.» (*Da, to je naša prva teza. Sicer je pa tudi od znanosti in od izkušnje tako dokazana, da se ji najmanjše ugovarjati ne more. S svetopisem-*

skimi dokazi pa, pravijo teologi, ni dobro hitro nastopati zoper naravoslovne teze, ker drugače je nevarnost, da se teolog blamira, kot so se za časov Kopernika in Galileja s svetopisemskim «Solnce stoj!» Teolog naj potrpi dokler se ni stvar naravoslovsko prerešetal.) Ko bi bilo to res, potem Marija ni vedela, kaj je prosila v Kani Galilejski, ko je rekla: «Vina nimajo!» (Zakaj pa? — Saj naj pred še ni dognano, da je Kristus v Kani Galilejski res naredil alkoholno vino. Judje, kot sploh klasični narodi so uživali alkoholno vino in nealkoholni grozdni sok, katerega so znali pripravljati na posebne načine. In oboje imenujejo z isto besedo, ki je prevedena na slovensko «vino». — Ako je pa Kristus res naredil alkoholno vino? Čemu bi tega ne mogel dasi ravno je alkohol strup? Ali bi ne mogel narediti na primer kave, dasiravno je nevrgljivo, da je kafein strup? Človek sme živeti v strupenem zraku, kot rudarji, pozlatarji i. t. d., dasiravno jim to škoduje na zdravju, radi druge večje koristi, človek tudi sme uživati strupene reči, recimo tabak, kafein, alkohol, dasiravno mu na eni strani škoduje, ako mu na drugi veliko več koristi. Korist, katero imamo od alkohola je, razvedrilo in zabava. Pod njegovim vplivom postane človek bolj trivijalen in plitev, manj resen, manj sposoben za delo in to je dobro, da se oddahne v boju življenja in nabere novega poguma. Toda pri današnjih socialnih razmerah je to razvedrilo in ta zabava zelo neumestna, ker si sedaj človek lahko z manjšimi stroški in nevarnostmi pridobi bolj blažeče zabave in ker je sedaj, ko je alkoholizem postal deden in socialen pojav, nevarnost veliko večja.) Če je vino strup in Jezus tega ni vedel, kdo je bil potem ljubi Jezus? Neveden človek, ne Bog! In če Jezus ni Bog, potem krščanskega Boga sploh ni — in judovskega tudi ni! Ostane morebiti turški, ki je po svojem preroku prepovedal vino. Ali, kakor smo brali ni davno, raste prav na mohamedanskem svetu, v lepi Kaheciji (oprostite, Kahtija, Imeritija, Kartavelija, Gruzija so pravoslavne dežele) pod Kavkazom, jako plemenita vinska trta, ki daje prav izvrstno kapljico in Mohamedov Bog mora vedeti, da jo njegovi verniki skrivaj radi pijejo. (Sicer smo slišali, da Mohamedanci zelo drže svoje verske predpise in skrivni prestopki v verskih rečeh bodo pri njih najbrže redkejši kot pri kristijanih.) Podobno delajo, kakor smo drugje brali, tudi v Ameriki mnogi, ki so očitno mej abstinentne zapisani. (Ali hočete s tem namigniti, da smo tudi slovenski abstinentje hinavci in skrivaj uživamo, čemur smo se javno odrekli? — Kaj bi Vi rekli, ako bi kdo ravno brez dokaza javno sumničil, da Vi in Vaši tovariši skrivaj delate to, čemur ste se javno odrekli?)

Ruski vseučiliški profesor Pjotr Aleksandrovič Zabolotskij o alkoholizmu med Rusi in med Slovenci.

Ker se včasih tudi med Slovenci sliši zlasti na nemških virih osnovano mnenje, kakor da bi bil med Rusi zelo razširjen alkoholizem, priobčamo tu dopis ruskega vseučiliškega profesorja in atašeja ministrstva prosvete, ki je po nalogu svoje vlade ravnokar prepotoval našo domovino, da proučuje naše slovstvo in kulturno življenje.

Dopis je bil od gosp. profesorja napisan nalašč za »Piščalko».

«V času mojega popotovanja po jugozapadni Evropi sploh in zlasti po jugo-slovanskih zemljah imel sem priliko večkrat slišati splošno mnenje da je v Rusiji zelo razširjeno pijanstvo. To mnenje je opravičeno le deloma in ga je treba popraviti. Res je, da je pijanstvo ena izmed strašnih nesreč, ki razjedajo tudi ruski organizem in se pojavljajo kot vir mnogih bed za ruski narod; res je, da ruska legenda polaga v usta samega prosvetitelja Rusije, kneza Vladimira, besede: «Rusom je veselo vino piti, ne morejo brez tega biti», a veliki pevec narodnega gorja, poet Nekrasov, je hotel po nekaterih pričah dati odgovor v svoji pesmi: «Kamú na Rúsi žitj harašó?» (Komu je na Ruskem dobro živeti?) — «Pijanemu». Toda v imenu pravičnosti in v imenu vere v mogočne sile prerajajočega se v senci miru in meščanske svobode naroda, ki ne bi mogel obetati ničesar dobrega, ako bi bil narod pijancev, moram povedati, da Rusija, in zlasti priprosti ruski narod trpi, rekel bi «na napitju» a ne na «sistematičnem pijanstvu», z «napitjem» pa, kot z vsako akutno, dasiravno hudo boleznijo, se je brez dvoma lažje boriti, kakor pa z hiravostjo, ki izpodkopava človeški organizem neprestano in dosledno. Ruska inteligenca — izvzemši one sloje občinstva, ki so vidno obsojeni, da prepadejo v boju za obstanek, — pije primeroma malo, pije draga zagranična vina, na primer šampanjsko, rensko, tokajsko, lafit itd., ki že radi svoje visoke cene niso dostopna vedno in v veliki meri. Potreba, zjutraj in zvečer piti čaj, nagnenje k družinskemu življenju in skrajno slabo razvito gostilniško življenje pomagajo, da se uživa manj alkohola.

Priprosti narod in en del inteligence uporabljajo najcenejšo izmed špiritnih pijač — vodko, in pri njem je v navadi, kakor se pravi «napajati se», a ne piti sistematično, neprestano, kakor se dela med južnimi narodi, v deželah, kjer raste vino. V tem, da pri tem ni sistematičnosti v uživanju alkohola, vidimo mi boljšo stran ruskega naroda v primeri z južnimi narodi in mislimo, da je nepravilno, ako se gleda na ruski narod, kot na narod pijancev. Navadno v nedeljo ali v praznik po bogoslužju pili so in pijejo ruski meščanje in seljaki po krčmah in po domih po

nekaj steklenic, da tudi vedro «vodke» (ako pijejo «mirom»); mera, ki je v primeri z vinom, pivom, rakijo itd., ki se pije pri južnih narodih, neznatna. Toda ker vodko uživa naenkrat, deluje nanj bolj silno, mu kmalu omami duha, se zavali in zaspi ali pa se vali po cesti, toda, ko se prebudi gre zopet na delo in dela brez vodke cel teden. In ako se mu odvzame prilika «napajati se», ako se mu zamenja to sredstvo samopozabljenja z drugo, prijetno in pri tem koristno zabavo, potem on ne bo občutil popolnoma nič potrebe uživati alkohola, njegov organizem ne bo trpel, kakor pri človeku, ki je navajen sistematično piti vino, kakor pri prebivalcu juga, ki stoji vedno pod vplivom alkohola in ž njim zastruplja svoj organizem, ne da bi se sam zavedal. Da je naše mnenje pravično, pokazala je uspešna borba društev treznosti na Ruskem, ki so napravljala «čajne» z cenenimi listi in dnevniki, prirejala narodne igre in predstave, da bi ljudi s pomočjo senčnih slik, fonografov itd. odtegnila od krčem in od zlodeja — vodke. V meri razvitja izobraženosti med narodom in v meri razvitja samodejatelnosti občinstva bode tudi v Rusiji, tega se lahko trdno nadejamo, izkoreninjeno to zlo, o katerem tu govorimo. Južnim Slovanom, in zlasti bratskemu slovenskemu moramo pa iz srca želeti uspešne borbe s tem strašnim zlom, — s sistematičnim pitjem, — s katerim se je ravno tako težko boriti, kakor na primer s sistematičnim kajenjem; želimo pa tudi, da bi se v svoji neumni navadi ne sklicevali na svojega starejšega brata — Rusa, in to tem bolje, ker tako sklicevanje nikakor ni pravično.

Pjotr Aleksandrovič pl. Zabolotskij.

Prognostikon.

Nekdo, ki je velik prijatelj «Piščalke», je svetoval, naj bi ona razširila svoj delokrog in naj bi še kakšne druge «piece» sprejela v svoj «repertoire». Postala naj bi nekak družinski gospodarski list. Podobno se nam je namignilo tudi od drugih strani. Radi tega hočemo tu načrtati nekak program «Piščalke», katerega bi radi v teku časa uresničili, ako bo dovolj sil in sredstev.

1. Piščalka je mesečnik, posvečen protialkoholnemu gibanju in boj zoper alkohol bo vedno njen glaven in posleden namen.

2. Proti alkoholu, zlasti kjer je alkoholizem tako ukoreninjen, kot pri nas, se pa ne more delovati s samim nagovarjanjem in navduševanjem, ampak se mora dokazovati škodljivost in nepotrebnost njegova. Dobro je tudi, da se včasih opozori na protialkoholno gibanje po drugih deželah. Sploh je treba obravnavati alkoholno vprašanje od raznih strani: znanstveno, zgodovinsko, polemično itd. To je direkten boj zoper alkoholizem.

3. Toda alkoholizem je pri nas socialna bolezen, ker prešinja vse naše socialno življenje, je v zvezi z gospodarskimi, kulturnimi, zdravstvenimi itd. razmerami. Ako hočemo premagati alkoholizem, spremeniti se mora marsikaj v življenju in navadah našega naroda. Treba je tudi indirekten boj zoper alkoholizem.

4. «Piščalka se bo za sedaj samo direktno borila zoper alkohol. Ako pa okrepi na silah in na sredstvih, potem se bo skušala razširiti, da bo postala v resnici družinski list in napovedala alkoholu tudi indirekten boj s tem, da bo delala za zdravo socialno podlago naroda. Zlasti pa:

a) Z alkoholnim vprašanjem v tesni zvezi je žensko vprašanje. Kjer ženska še ni alkoholno okužena, je ona najboljša zaveznica v boju zoper alkohol, kjer je pa že okužena, je prva potreba, da se ona iztrga kugi, ker drugače propade zarod. Tudi je v prvi vrsti žena, mati, hči, ki največ trpi radi alkoholizma moža, očeta, sina itd. Mi moramo toraj skrbeti, da pridobimo ženstvo v zavezo zoper alkohol, da nam bo pomagalo ne samo z jekom in molitvijo, ampak tudi z dejanjem, zlasti pa z vzgojo mladine in z vzornim gospodinjstvom. Torej je žensko vprašanje tudi naše vprašanje.

b) Šola. Gotovo ne more šola sama premagati alkoholizma. Toda kjer ima šola oporo v družini in v javnosti, postane imeniten činitelj v protialkoholnem boju. Učiteljstvo mora biti v tem oziru vzgojeno in organizirano in imeti mora takšno moralno in gmotno podlago, da ne bo samo izpostavljeno nevarnostim alkoholizma in da bo lahko uspešno nastopalo zoper to ljudsko kugo. Da bo šola zamogla pomagati v boju zoper alkoholizem, stati mora na višini časa v vseh ozirih in vse kar se stori za povzdigo šolstva in narodne izobrazbe, stori se tudi zoper alkoholizem.

c) Gospodarsko vprašanje. Mnoge točke gospodarskega vprašanja stoje v tesni zvezi z alkoholnim vprašanjem. Da se narod odpove alkoholu imeti mora sam zdrave pijače, v prvi vrsti dobro pitno vodo, potem kot razvedrilo in poboljšek druge okusne in zdrave nealkoholne pijače. Med njimi opozarjamo sedaj samo na «Bilzovko» v Ljutomeru, ki je okusna in zdrava in med nealkoholnimi pijačami v prvi vrsti priporočila vredna. Potem je treba naučiti ljudstvo razumne sadjereje in načina ohranjevati sadje svežo ali vdelano in pripravljati iz njega nealkoholne soke. Red in snaga v gospodarstvu bo veliko pomagalo, da se premaga alkoholizem.

Ako bo torej naša «Piščalka» pognala korenine, razširila se bo polagoma čez vsa z alkoholom v zvezi stoječa vprašanja in postala v resnici slovenski družinski list.

Rešena alkohola.

Nek župnik iz Gorenjskega nam sporoča: «Nedavno je prišla k meni neka ženska, popred najbolj zloglasna pijanka, ter mi je prinesla goldinar s prošnjo, naj berem eno sveto mašo v zahvalo, da je rešena pijanstva. Popred je imela v družini vedno nemir in neslogo, bila je zaničevana od vseh. A sedaj je v družini srečna, ljudje jo zopet spoštujejo. Je vsa kot nova. V zahvalo, da se je rešila svojega nesrečnega stanja, prosi naj se bere ena sveta maša. —

Zdravi kmečki razum.

Nemcu zelo ugaja «der gesunde Bauernverstand», — zdravi kmečki razum. Iz duše priprostega človeka prikipi včasih modra resnica, kateri je zaklenjen od čisto smešnih navad, brezumnih tradicij, tiranskih mod zabiti razum izobraženca. Temu pravimo zdravi kmečki razum.

Zdravi kmečki razum odkrije tudi v našem alkoholnem vprašanju marsikaj, kar bi si dal zelo težko dokazati razum izobraženca, kar je pa zelo jasno in modro. Nočemo se tu sklicevati na to, da je na primer «Piščalka», kjer je prodrla med narod, našla navdušen sprejem, med tem, ko jo je izobraženstvo čisto pozdravilo skeptično. Omeniti hočemo tu samo nek dogodek, ki se je nedavno prigodil v Ljubljani.

Neki gospod naš pristaš, ki nam je to pravil, je šel ob Ljubljani, tam kjer se prodaja sadje in grozdje.

Mi, abstinentje, smo namreč tudi veliki prijatelji sadja in grozdja, ker hočemo, da bi se take reči obilno zauživale v zdravi obliki, kot jih je Bog ustvaril.

Pred njim stoji branjevec z grozdom in neka kmetica hoče kupiti za nekaj krajcarjev njegovega blaga. Komaj položi grozd na tehtnico, vže prične kmetica trgati od njega jagode in hvaliti njegovo dobroto: «Vaše grozdje je pa res dobro. Grozdje je boljše kot vino, ker ne gre v glavo!»

Naš pristaš nam je z veseljem pripovedoval ta izrek. Bil mu je dokaz, da je stvar, za katero se borimo mi, prava, ker je tako jasna zdravemu kmečkemu razumu.

Naj bi prišel čas, ko se prijatelj ne bo sramoval gostu predložiti zdravo grozdje mesto nezdravega alkohola, — ko se izobraženec ne bo ženiral iti k branjevki po grozd mesto v gostilno po četrto vina!

Alkohol in vzgoja.

Na ravno kar se vršečem mednarodnem protialkoholnem kongresu, je govoril g. Hähnel iz Bremena, načelnik osrednje zveze za boj proti alkoholizmu o predmetu: Alkohol in vzgoja. Med drugim je omenil uspeh poizvedovanja, katero je naredil po naročilu «nemškega društva abstinentnih učiteljev». Od naštetih 7338 otrok jih samo 166, torej 2'26 odstotkov še ni nikdar vžilo alkoholnih pilač; 989 otrok (13'4 odstotkov) jih je bilo deloma vže večkrat pijanih. Posebno se je opazovalo, da se zmanjšajo zmožnosti za učenje in pokvari značaj pri onih otrocih, ki so dobivali od svojih nerazumnih staršev redno alkoholne pijače. Govornik je povzel svoja izvajanja v sledečih glavnih mislih:

1. Uživanje alkola pri mladini vseh narodnih slojev ovira vzgojo v šoli in doma na očividni način. Zmanjšuje zmožnosti, zgodnja nervoznost in pokvarjenje značaja so glavne neposredne posledice.

2. Vladajoči nazori o pitju izpodkopujejo v šoli in doma, kot je dokazano v mnogih slučajih naravnost poznejšo življensko srečo mnogih otrok. Življenski tek mnogih ljudi bil bi srečnejši, ako bi na njihovo vzgojo ne vplivale pивske razvade domače hiše.

3. Neobhodna in nujna dolžnost vzgoje v rojstni hiši, kakor tudi na vseh ljudskih, srednjih in višjih šolah je, vzgajati mladino za brezalkoholno življenje. To se zamore doseči le tedaj, ako pretrgajo činitelji, katerih naloga je vzgoja, s vladajočimi neznosnimi pivskimi nazori.

Horribile dictu!

Gospod, ki je postal odločen pristaš abstinence, dobil je od nečega znanega gospoda pismo, kjer mu piše med drugimi. «Zvedel sem, da si nekaj bolan. Pridi k meni, imam zate pripravljen cel sod medikamentov. Ako nisi morda «Horribile dictu et auditu», med tem postal abstinent?»

Hvala Bogu je to vabilo prišlo prepozno.

Kako so abstinentje razupiti!

Rusko priznanje.

Ruski vseučiliški profesor Zabolotskij opisuje v «Varšavskem Dnevniku» svoje vtise iz Slovenije. Na koncu tretjega članka piše tudi: «Slednjič omenim z zadovoljnostjo, da prihajajo kot priloga k nekemu specialnemu slovenskemu mesečniku dela Lermontova v zelo natančnem in lepem prevodu mladega učenega duhovnika in velikega rusofila gosp. Lenarda. Prevodi izhajajo v nevelikih knjižicah.»

Mirovni dogovori.

Ko se je pričel dogovor radi miru med Japonci in Rusi, je baje brzojavil Mikado carju, da hoče, naj mu da za vojno odškodnino:

«Dvuh mužikov sitih,
dvuh Židov nje bitih,
dvuh činovnikov nje beruščih
dvuh popov ne pjuščih.»¹

Car mu je odgovoril:

«Takamu čudu u nas nje bivat,
no ja haču vam dat:
I z Maskvje Sjergjeja,
i z Manžuriji Aleksjeja,
i Kuropatkina generala,
i Skridlova admirala.»²

Mikado je odgovoril:

«Takavo govna nam nje nado»³
Mikado.»

Ter se je zadovoljil brez odškodnine.

Časopis.

Boj proti alkoholizmu na 51. nemškem katoliškem shodu v Regensburgu.

25. avgusta 1904. Zadnji predlog odbora za dela usmiljenja (Charitas) opozarja na boj proti alkoholizmu, posebno na društvo «Kreuzbündnis» in na kat. zavetišča za pivce. Priporoča, da se vpeljejo brezalkoholne pijače zlasti v lokalih kat. društev, rokodelskih domih itd. Priporoča se vdeležitev na X. svetovnem kongresu v Budapešti l. 1905.

Župnik Neumann (Mündt-Tietz) priporoča gorko te predloge, posebno zadnjega, ker v Bremenu se je pokazalo, da se hoče v protialkoholnem gibanju izključiti versko-nravni moment in predpostavljati čisto materijelne in socijalno-zdravstvene nagibe. Zoper to se treba postaviti.

Župnik Wurm (Hansberge bei Porta): Naznanjam radostno, da je imelo zmernostno gibanje velike uspehe med katoliškimi dijaki. Precejšnje število katoliških dijaških korporacij je sprejelo v svoje statute, da je pri njih odpravljeno silenje k pitju. Menim, da je treba

¹ Dva kmeta sita
dva Juda ne tepena,
dva uradnika ne podkupljiva,
dva popa ne pijanca.

² Tacega čuda ni pri nas
a jaz vam hočem dati!
i. t. d.

³ Tacega govna nam ni potreba.

našim kat. dijakom pač priznanje izreči in upati, da bo to gibanje napredovalo. (Gromovita pohvala.)

Knez Löwenstein kaže na potrebo boja proti alkoholu: Ta je izmed hudičev, ki se izžene le z molitvijo in postom. Na predlog kneza Löwensteina zakliče zbor «Hoch!» predbojevniku župniku Neumannu.

Msgr. Werthmann opozarja, da je v predlogu nežen migljaj za katoliške seminarje, konvikte itd., da alkoholne pijače, ki jih tam še dajejo, dopolnijo z nealkoholnimi. (Pritrjevanje.)

Pretečenega meseca vršil se je v Strassburgu v Alzaciji 52. občni shod nemških katoličanov. Obravnavalo se je seveda tudi alkoholno vprašanje. Pri tej priliki je imela «Zveza abstinentnih duhovnikov» (Priester-abstinentenbund) in «Zveza sv. Križa» (Kreuzbündnis) svoje posebno zborovanje. Predsedoval je dobro obiskanemu shodu neumorni prvoboritelj katoliškega protialkoholnega gibanja, župnik Neumann (Titz). Najpred je naznanil predsednik, da se bo vršilo posebno zborovanje, na katerem se bodo obravnavala nekatera vprašanja, tičoča se organizacije. Danes se gre pred vsem za to, da se zadobi pregled črez sedanje stanje gibanja in tudi Alzacija odpre temu važnemu polju krščanske dobrodelnosti in socialne previdnosti. Prišla je cela vrsta opravičenj in pozdravov. Med drugimi je poslal škof St. Gallenski, Egger zelo presrčno pozdravno pismo, v katerem polaga zlasti duhovnikom na srce, naj se pridružijo protialkoholnemu gibanju. «Vsi,» piše med drugim, «imajo vzroka pridružiti se abstinenči, a nikdo toliko in tako važnih, kot duhovnik.»

Predsednik zakliče potem vsem navzočim srčne pozdrave. Njegov pozdravni govor je narastel na navdušen programni govor in končal s silno obtožbo — zoper narodnega sovražnika — alkohol. Zmernost za vse s sredstvom treznosti za nekatere, to je v malo besedah program zveze. Kako krvavo potrebna je taka organizacija, dokazuje med drugimi dejstvo, katero je nedavno objavila «Kölnische Volkszeitung», da obstoji na južnem Nemškem večkrat plača kaplana v pivu in sicer tako, da se mu dasta oziroma vračunata v plačo vsak dan dva litra piva; pri tem velja ta množina, kot trdi v dotičnem članku «Kölnische Volkszeitung», kot najmanjša meja. S pozivom, z osebno vdeležitvijo zastopati katoliško protialkoholno gibanje na abstinentnem zborovanju v Draždanih in na mednarodnem protialkoholnem kongresu v Budapošti na vreden način, sklenil je govornik svoj govor, ki je bil sprejet z viharim odobravanjem.

Slede poročila škofijskih voditeljev iz Trierja, Würzburga, Regensburga in drugih krajev. Povsod so najprej začeli voditelji brez vojencev, načelniki brez čete, gibanje proti alkoholu in sicer povsod z dobrim uspehom, tako, da imajo že sedaj lepo četo za seboj. Povsod se je pa povdarjalo, da je sodelovanje duhovščine še zelo pomanjkljivo. «Staremu hudiču,»

pripovedoval je z ozirom na to obžalovanja vredno dejstvo, «sporočil je nek mlad hudič, da se povsod pričinja vstanavljati abstinenčna društva; tu je staremu hudiču toplo postalo, in šel se je sam prepričat. Ko se je povrnil, je bil pri najboljši volji in rekel je zelo vesel: „Nič ne de. Duhovščina še ne sodeluje.“ Ta povest je našla pritrjevanje na eni, zadela je pa tudi na odpor na drugi strani. Nek alzaški duhovnik je rekel, on nepozna v celi Alzaciji niti enega abstinentnega duhovnika in tudi ne upa, da bi kedaj kakšnega našel. En kozarček počastiti ne more nikdo braniti!

Župnik Neumann je proti temu poudaril še enkrat, da društvo nikakor nima namena, vse dobiti za abstinenco. Od druge strani se je poudarilo, da kuga alkoholizma nikjer tako ne divja, kot v Alzaciji, kjer se izda na leto 100 milijonov mark, torej 62 mark od glave, za alkoholne pijače. Za to so se tudi že storili prvi pripravljalni koraki za ustanovitev sv. Križa za Alzacijo.

V Mariboru v «Nar. domu» vršil se je v nedeljo, 13. avg. t. l. shod zastopnikov spodnještajerskih in koroških del. društev ob obilni udeležbi.

Med drugimi je posebno zanimivo poročilo o boju proti pijančevanju. Po ročal je o tem g. dr. A. P. Korošec, urednik, je predlagal sledečo resolucijo:

Shod pozivlja vsa delavska društva na najodločnejši boj proti pijančevanju in priporoča za najuspešnejše sredstvo proti pijančevanju abstinenco. Po zgledu angleških delavskih društev naj bi bili voditelji in voditeljice slovenskega delavstva abstinenti oziroma abstinentinje. O boju proti pijančevanju naj se vrše predavanja. Brez abstinenčnega krožka naj bi ne bilo delavskega društva na Slovenskem. Posebno pa naj se gleda na to, da se omeji vživanje žganja, ki je najhujša šiba za vsak narod.

«Slovenec», 16. avgusta 1905.

V Kostanjevici na Krasu, kjer so na Veliki Šmaren blagoslovili zastavo «delavskega izobraževalnega in podpornega društva», je drugi dan na delavski praznik sv. Roka dr. Evgen Lampe na cerkvenem shodu govoril o dveh glavnih boleznih našega naroda. Razlagal je fiziološke učinke alkoholnega strupa in pozivljaj ljudstvo k zdržnosti (astinenci).

«Slovenec», 22. avgusta 1905.

Priporočamo ravno za «Rokovo nedeljo» pridigarjem ta predmet. Alkoholizem, t. j. zloraba alkohola z vsemi slabimi posledicami zdravstvenimi, denarnimi, socialnimi in nraštvenimi, je hujša kuga dandanes nego so bile kužne bolezni v davnih časih.

Med raznimi shodi in žegnanji je ravno «Rokovo» povod velikega pijančevanja. Nerodno se sicer zdi ob taki priliki govoriti zoper pijančevanje, zlasti če se hoče zavoljo nekaj kronic, ki pridejo v cerkveno pušico, privabiti kolikor mogoče velike množice k dotični podružnici ali

božjepotni cerkvi. Pa je potrebno in dolžnost ravno ob prazniku patrona zoper kugo.

Ob tej priliki prav lepo prosimo pridigarje, kedar so opisali grozoto, pijanosti, naj nikar ne zaključujejo več pridige z obligatnim pozivom k pitju, češ: le pijte, pa po pameti pijte, pa zmerno pijte, ker vsi navzoči bodo rekli: Pridiga je bila za pijance, kar pa, hvala Bogu, mi nismo. In zdelo bi se jim skoro greh, če ne bi šli «piť», saj so gospod rekli: Le pijte, seveda zmerno.

Zmerno piti zna kak posameznik, splošno pa svet ne zna zmerno piti, toraj ne pozivati ljudi k delu, ki ga ne znajo in ki ni potrebno. A.

Ravno sedaj se vrši v Budapešti mednarodni shod proti alkoholu. Ker imamo na njem lastnega korespondenta, prinesemo v prihodnji številki obširno poročilo o tem velevažnem shodu.

4. septembra je imela slovenska krščansko-socijalna zveza občni zbor v Mariboru. Med drugimi referati je bil na dnevnem redu tudi «boj zoper alkoholizem», ki je bil sprejet z burnim odobravanjem. Govor bode natisnjen dobesedno drugje. Stvar prodira torej in uspeh se že kaže.

26. avgusta dobili smo iz Istre od treh prijateljev sledeče priznanje:

«Piščalka» lepo poje,
Mi mislimo pa svoje;
Refošk in pa moškat
To je prijatelj zlat!

A.

„BILZOVKA“

NAJBOLJŠA NEALKOHOLNA PIJAČA SEDANJOSTI. ANALIZIRANA IN PRIPOROČENA OD PRVIH ZNANSTVENIH AVTORITET

35 MILIJONOV LITROV

„BILZOVKE“ SE JE PRODALO V TEKU TREH LET. 500 TVORNIŠKIH PODRUŽNIC IN ZALOG V VSEH DELIH SVETA. PREMIRANA NA VSEH RAZSTAVAH S PRVIMI DARILI.

CENA „BILZOVKE“: 1 kg po K 1.75
20 „ in več „ „ 1.40

MANJ KOT 3 kg SE NE POŠILJA, KER JE VOZNA RAZMEROMA PREDRAGA. ZA NEPOŠKODOVANO FRANKO VRNJE POŠOD SE PLAČA 1/5 ZARAČUNJENEGA ZNESKA.

„BILZOVKA“ JE POMEŠANA Z MRZLO VODO, SLATINO ALI SIFONOM — 1 D. BILZOVKE, 9 D. VODE — NEALKOHOLNA PIJAČA IZBORNE KAKOVOSTI.

„BILZOVKA“ PRODAJA V VSEH JUŽNO-AVSTRIJSKIH DEŽELAH EDINO LE

ZALOGA
NEALKOHOLNIH PIJAČ

ABSTINENCIJA

LJUTOMER
SPOD. ŠTAJERSKO

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

— «Ne, je že dovolj», zakriči nekdo drug.

— «Komur je dovolj, naj se spravi na dvorišče!» — odzove se. —
Toda drugi niso bili tega mnenja In struna se ni dala tako hitro zvezati, a Dokija, ki se je takoj po plesu zopet vsedla, dvignila se je s svojega mesta. Visoka in resna kot carica, stala je med vsemi ter jih prosila na dom. Dosti so že tu plesali. Saj vendar niso doma in ne na plesišču. Čas je že iti domov. Že se je v sobi zmračilo tako so se naplesali. Utrudili so se, čas je iti dalje, potreba

Dve roki ste se ločili, še predno ste se sklenili. Stari Ivonjika je prišel in vzel sina pod roko. Ana je ostala sama.

Nekoliko trenutkov pozneje je postalo v sobi tiho. Luč je gorela kot poprej, a po kotih se je skrivala tema.

Ana je klečala pred svojo posteljo, kjer je na steni visel začrneli, leseni križ z Spasiteljem in molila. Njene roke ste se sklenili kakor mrzlične nad glavo, a lice se je zarilo tesno v posteljo. Nečutno je molila

Z velikimi, tihimi očmi ozirala se je noč skozi okna, a njena tema, vedno bolj črna, bližala se je polagoma, neopažena k deklici

Bilo je spomladi. Prišel je čas nabora.

Ivonjika je šel z Mihajlom v mestu k naboru. Marijka je ostala doma a njihov mlajši sin Sava je šel na polje. Tu, na teh poljih je ležalo vse njihovo imetje, katerega niso puščali nikdar brez nadzorstva. Okolu hiše, ki je stala nedaleč od gospodskega doma imeli so tu na poljih še dve pristavi. V eni je vedno kdo stanoval, po zimi in po leti, a v drugi so se shranjevale čebele, a v hlevu, ki se je razprostiral blizu teh stanovanj, živela je njihova prekrasna živina. Dalje od hleva so stali stogi z žitom in z deteljo. Tam se je belil neveliki, čisti potok. Vse je ležalo kakor v plitvem kotlu. Še dalje se je razrastel gozd, kakor vrt. Kakor nalašč nagnilo se je tu polje v nižavo, da bi radovedno oko ne moglo pogledati celega posestva. Zlasti pa, da bi ne zagledalo čebel in živine. Poslednje je bilo ponos Ivonjike. Dva mlada junčka, dva krasna, rdeča tirolska vola, dve krave in nekaj telet. Po leti je prenočeval Ivonjika ali pa Mihajlo pri njih v hlevu, a po zimi je posedal v pristavi in gledal za njimi.

V sosedni vasi so se nahajali od davnih časov tatje; a kadar so prišli sem, morali so se ogniti polja Ivonjike. Raditega je moral vedno

kdo sedeti v pristavi, kakor na stražnici. Od tukaj je bilo blizu Ivonjiku k vsem njegovim poljam in njivam. Tu so mu čebele boljše storile kot v selskem skupnem čebelnjaku »na gori«. Semkaj je zvozil vse svoje žito, mlatil, shranjal in prodajal in živel pošteno in svobodno, kakor gozdni ptič. Ivonjika ni ljubil, da je kdo na njega gledal pri delu, zlasti pa, ako je kdo gledal k njegovim čebelam. Bil je prepričan, da bi čebele od tega trpele škodo in skoraj nikdar ni pustil nikogar k svojim ulnjakom. Ako se mu je kdo bližal, zagledal je to že od daleč. Nato mu je šel že nekaj desetih korakov nasproti, vzel svoj pas od sebe (s tem je ostala vsa nesreča, katera bi zamogla od gosta priti na njegovo živino, pri gostu) in tako je jemal ljudem veselje, dalje gledati na njegovo živino. Ne, da bi se bal, da bi gost stegnil roko po čemursibodi na pristavi ali okoli nje! Ne, Bog varuj! Tako slabo ni sodil o svojih sosedih nikdar, dasiravno je že toliko doživel v svojem življenju! Bal se je samo močno dobrega in hudega pogleda, bal se je sile nečega zeljišča, ki zagovorjeno z zlobnimi besedami in vrženo pod kakoršnokoli reč, ali pod živino ali pod čebelnjak, bi zamoglo privedi k veliki nesreči, včasih tudi k smrti. Bal se je vseh takih in podobnih čarovnih, grešnih reči, na katero so se nekateri razumeli kot na vsakdanji kruh! Za svoje čebele, katerim se je godilo tu na polju kot v raju, se je pa še najbolj bal. In bila bi za nje velika škoda, ako bi kakšni roji, privlečeni od hudega pogleda, vsedli se kam na neznan kraj in propali zanj brez vrnitve!

Okoli pristave postavljala se je na teh širokih prostorih, ki so se tam nekje na kraju strinjali z modrim nebom — najkrasnejša pšenica, zibala se v ritmičnih, lahnih gibljajih zlata rž, a tu in tam ležale med polji zelene povese detelje, obsipane z rožnimi, duhtečimi cvetovi, in belile njive drobne ajde. Pol milje na okrog se je raznašal od njih vonj medu in vlekel s silo k sebi žuželke

Nekatere dni, kadar se je nebo obleklo v modro svilo in solnce razšlo se v najbolj bliščečem zlatu, ko je toplota vse prešinjala in prevevala, kipelo vse kakor po sili iz zemlje na vrh — živelo se je prekrasno! Taki dnevi so bili mili Ivonjiku. Takrat se je sam sebi nasmehljaval in prijazno pogledaval. Sam na sebi je takorekoč preživil stanje zemlje in bil eno z njo. Znal je vse, kar je bilo ljubo žitu in vsemu, kar se je dvigalo iz nje, zlasti pa po dežju. Takrat je on takorekoč čutil in gledal, kako se zemlja zadovoljnosti razgrinja, plava v razkošju, kako so se osvežili njeni soki, in kako je nasičena se oddihavala s težkimi vonjavami. V teh njenih dihljajih se je tudi kopalo vse nad njo! To so znale tudi njegove čebele — tudi one so bile razumne in premetene — in niti ena ni ostala pri takem vremenu v panju, ako ni katera morala. Odletavale so naglo, letale so urno, pametno od cvetlice do cvetlice, med mejami spuščale se vedno nižje nad zemljo in brenčale vse skupaj tako zadovoljno

in resno, da se je njihovo brenčanje zlivalo v eno samo melodijo in tvorilo enolično toda nedopovedljivo harmonijo, sanjarsko godbo, ki se je v tišini razlegala daleč, daleč Njive z deteljo so se razprostirale hej, hej, privabljalje vsacega k sebi, a njeni beli in rožni cveti, skupaj s svežim zelenjem priklanjali se z drobnim, barvnim svojim nasmehom jasnemu solncu in nagnili v lahen polusen, zazibani od enoličnega nežnega brenčanja čebel.

Krasna je bila zemlja.

V svojih barvah živa in sveža, škoda samo da ni govorila

Ivonjika jo je ljubil. Poznal jo je v vsakem letnem času in v njenih raznih položajih kakor sebe samega. Spominjala ga je na človeka in zahtevala žrtve.

Kadar je bila srdita, bal se je je bolj kot počrnelega neba, ki oznanja točo. A srdita je postala, kadar je zamanj pričakovala dežja, ki bi jo moral okrepiti, kadar je tedne zamanj tožila za hladnimi, sitimi kapljami vode, in mesto vode je žgoči žar solnca izsesaval njene soke. Takrat so se ji stegovale tu in tam izbuhle grude in treskale od gneva. Vsemu, kar je na nji zelenelo in rastlo, odtegovala je hrano — da je slabelo in venelo, bledenelo in prešlo polagoma, a gotovo v pokvečeno stanje. — — —

Semkaj, na pristavo, je prišel Sava, mlajši sin Ivonjike. Prišel je napojit živino in dat jesti velikemu psu »Sojki«, ki je stal poleg hleva na verigi.

Prišel je s počasnim in lenim korakom. Vstopil je v hlev. Pogleda na živino, ki je obrnila svoje velike glave leno k njemu in zrla z nemirnimi, velikimi, pohlevnimi očmi za njim — in gre spet ven. Mihajlo se vrne in napoji. Kadar pojde v vojake, bo že še dovolj za njega delal Kakor je, tako je, a ta nesreča ga ne obide.

Seveda, ako bi ga vzeli, potem bi ne gledal tako za njim, kot sedaj. Vedno ga je kaj grajal, česa učil! Tu ni dovolj priden, tam ni naredil dela, kakor bi moral, tu zopet hodi mu preveč po vasi, tam zopet preveč na ples in za dekleti pogleduje Kaj pa je za to? Kaj to njemu mar? Sam ve, zakaj hodi toliko v vas in na ples, a Mihajlo misli, da ker je starejši, mora ga mlajši takoj in v vsem ubogati! O ne, to ni tako! In vendar mu brani tudi on in oče shajati se z ujcem Hrihorijem. Menda, ako oče, mati in Mihajlo ne pogledata tje, tudi on, Sava ne sme tje pogledati. Tako!

Tudi on ne sme tje pogledati?

Ha, ha! To bomo videli!

On ljubi črnooko Rahiro, hčer ujca Hrihorija in je nikdar ne zapusti. A kaj je imel oče z ujcem — to njega ne briga. Kregala sta se in kregala sta se, on ni tega kriv. Ujec Hrihorij je krivo prisegel zoper očeta in sedel radi tega nekaj mesecev v zaporu, toda kaj to njemu mar?

Naj bi njegov oče ne gledal po strani na Hrihorija; a on ga je vedno pisano gledal kot kačo in ta se je slednjič razjezil in vgriznil. Nekemu gospodarju je zmanjkalo nekaj reči in denarja iz hiše, a ujec je pričal pri sodniji, da je tudi njegov oče imel pri tem svoje roke vmes. Od takrat se je pričelo peklo. In potem so rekli, da se njemu Savi, ne spodobi k Rahiri hoditi. Ona je njegova bližnja sorodnica. Njegove mame rodne sestre hči — greh. To mu je zelo v glavi! Naj se kdo drugi takih grehov boji, njemu ni strašno pred njimi

Hrihorij in Rahira sta se tudi smejala iz tega. Tudi Hrihorij ni bil neumen. Videl je sveta. Hodil skoraj vsako leto v Moldavo na delo, — in kadar se je vrnil od tam, znal je mnogo povedati, kar je slišal, videl, in tudi kar je sam skusil. Ni videl v tem greha, da Sava ljubi Rahiro

In potem — kakor so tudi bili revni — ker so bili revni najemniki ki so si najemali polje in hodili na delo, zlasti Tetjana, njegova teta, vendar so ga vedno obdarovali, s čemur so mogli, kadar je prišel, in pogostili, niso se tresli za krajcar, kot oče in mati. Oče mu ni dovolil kaditi, ker tudi sam ni kadil, a Hrihorij mu je vedno prinesel zavojček iz Hoplaca, kadar je videl, da mu je vže zmanjkalo tabaka, a da želi kaditi. Pri očetu je pil žganje samo 3—4 krat na leto, o Božiču, o Veliki noči, na »žegnanje« in na novega leta dan, ali pa pustnega dne, a tu so ga gostili ne enkrat ali dvakrat ampak po večkrat na teden. Najljubša pa mu je bila Rahira.

Ko je Mihajlo uganil, da ljubi Rahiro, in zvedel, da včasih nočuje pri ujcu Hrihoriju, spravil se je nad njega in svaril: »Sramoto nam delaš, Sava! Ti ljubiš nepošteno dekle, za katero nobeden pošten deček v vasi ne pogleda, katero nobeden pošten za ženo ne vzame. Ona je grda Vlahinja, Ciganka. Poglej na njene zobe in na njene ustnice! Kot kepa mesa stoje ji na licu! Ali je tebe s čem očarovala? Poglej, kako je grda! Čelo z lasmi zarastlo, a oči kakor pri hudičevki ali kakor pri lačni psici!«

On ni bratu na to ničesar odgovoril. Vobče ni mnogo govoril, kadar je brat napeljal govor na Rahiro, a zapustiti je ni mislil. Ako je nekaj dni ni mogel videti, ker ga je oče oblagal z delom, bil je naravnost bolan. Hodil je kakor zastrupljen, venel na vsem telesu, a ljutost strašna ga je potresla. Takrat ga ni bilo dobro dražiti. Toda dolgo ni tako vzdržal. Kakor zaježena voda, ki se dvigne z vso svojo maso in razdere zatvornico, tako je tudi njegova ljubav prelomila vse ozire in dolžnosti do staršev in on je šel k nji. Ona ga je bogato nagradila za ves prestani čas in on se je v dvoje privezal k nji.

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država.

1. Po tej povesti so bili slovanski in finski narodi sedanjih ruskih ozemelj podložni Varjagom, a so se nekoč uprli in pognali Varjage za morje, — na to pa zopet takoj skupno poslali poslanca k njim, ter jih prosili, naj se vrnejo, ter jim vladajo.

2. Tu nastopajo združeno nairazličnejši, tuji narodi: Novgorodski Sloveni, beloruski Kriviči, razni finski narodi, Čud, Ves, Merja, Muromci i. t. d.

3. Potem je cela povest o prirodu treh bratov, Rjurika, Sineusa, Truvorja, o takozvanih kijevskih bratih, Kiju, Ščeku in Horivu, tako nejasna in šablonska, da mora vsakemu zgodovinarju dišati po legendi.

Nestorjeva povest o zavojevanju ruske zemlje od Varjagov se nam mora torej na prvi pogled zdeti sumljiva.

Toda pogledjmo Nestorjevo letopis bolj natančno, da vidimo, koliko je verojetna?

Nestorjevo (najstarejša ruska, začetna, načelna) letopis sama se ni ohranila. Imamo jo samo, navadno kot vstopni del, v nekaterih drugih letopisnih zbornikih. Najbolj čista se je ohranila v dveh zbornikih, v volinjskem zborniku, dovršenim proti koncu 13. stoletja — južna verzija —, in v suzdalskem zborniku, dovršenim v začetku 14. stoletja, — severna verzija. Najstarejši rokopis južne verzije je ipatski kodeks, napisan okrog 1425, najstarejši rokopis severne verzije, lavrentijevski kodeks, napisan leta 1377. Dogodek pa, o katerem pripoveduje, bi se moral vršiti med 856—863 letom.

Med dogodkom, katerega opisuje Nestorjeva letopis in med letom, iz katerega nam je ohranjen najstarejši rokopis te povesti, je preteklo toraj nad petsto let. Koliko se je med tem časom lahko pri prepisovanju prenašalo in dostavilo, zlasti, ker Nestorjeve letopisi nimamo čiste, ampak samo v drugih, poznejših redakcijah.

Treba je pa preiskati, kdaj je prvotno bila napisana Nestorjeva letopis?

Severna redakcija je bila napisana leta 1116. kajti pod letnico 1101 beremo podpis: «Igumen Silvester svjatogo Mihajla napisal knjigy si letopisec ... v 6624, indikta 9 ljeta», — to je 1116 po našem stoletju. Pri južni redakciji nimamo datuma, v vsakem slučaju je pa morala biti končana po smrti Svjatopolka in Davida Igoreviča (1113), kot je razvidno iz kronološke tablice pod 852 in iz opazke o smrti Davida pod 1097 l. Natančno povedati, kdaj je bila napisana, je težko, mogoče, da je bila dovršena nekoliko pozneje kot severna.

Toda takozvana Nestorjeva letopis zopet ni delo enega moža in enega časa, ampak je kompilacija iz raznih delov in iz raznih časov.

Letopiscu, ki je pisal prvi del, gotovo ni imel namena nadaljevati svojo povest do začetka dvanajstega stoletja. Sicer bi ji ne dal naslova «Povest davnih let, kako je nastala ruska zemlja in kdo je v njej prvi začel kneževati». Ta naslov se nanaša samo na začetek ruske države. In v resnici ima prvi del Nestorjeve letopisi popolnoma drugačno obliko, kronologijo, pisavo, kakor drugi.

Prvotni letopisec je torej napisal samo povest o začetku ruske države in o prvih knezih, — morebiti do smrti Igorja, pozneje so pa drugi polagoma dodajali in nadaljevali do prve četrtine 12. stoletja.

Prvi, uvodni del je torej brez dvoma starejši, kot ostala «Nestorjeva letopis», a kedaj je bil napisan, se tudi približno ne da lahko določiti. Iz nekaterih opazek se da sklepati, da ni bila napisana pred enajstim stoletjem. Tako naprimer se omeni nekoč: «Direva mogila za svjatoju Irinoju». Toda prostor za samostanom sv. Irene je bil zazidan že leta 1030 in pri tem je moral seveda zginiti tudi spomin na «Dirovo mogilo». Povest je morala torej biti pisana, ko so ljudje še pomnili to mogilo. In ko pripoveduje o davku, katerega je Oleg naložil Novgorodcem, pripomni: «Eže i nynje dajut», kot se je še ohranilo v nekaterih redakcijah. Druge so pa to popravile v: «Eže do smerti Jaroslavlje dajaše Varjagom».

Najstarejši del Nestorjeve povesti je moral torej biti napisan med letom 1030 in pred smrtjo Jaroslava Modrega († 1056).

Od časa, ko se je po Nestorjevem letopisu začela ruska država, in ko je bil napisan najstarejši, začetni del tega letopisa je preteklo torej dve sto let! In svojo povest o začetku ruske države je zajemal letopisec iz raznih ustnih izročil in narodnih pripovedek. Koliko časa in prostora je toraj imela široka, nebrzdana ljudska domišljija, da si je osnovala svoje povesti! —

«Nestorjeva letopis» torej ni, — z ozirom na pozni čas, ko je bila napisana in na svoj kompilatorični značaj, — popolnoma zanesljiva v vprašanjih, tičočih se najstarejše zgodovine ruskega naroda.

Vladimirja «Prosvetitelja» pomni najstarejši ruski letopisec dobro. Tudi o njegovem očetu Svjatoslavu Igoreviču zajema še iz žive neskajljene tradicije, toda o Igorju ve le še dve že čisto anekdotični pripovedki, Oleg je že popolnoma bajesloven, a Askolda in Dir omeni mimogrede tako nejasno in protislovno, da ne vemo, kaj ž njima početi. Vidi se, da so bili njegovi viri, kolikor bolj nazaj, toliko bolj slabi in nejasni. To je popolnoma naravno, če pomislimo, da je zajemal od Vladimirja nazaj, ako izvzamemo grške kronike, zlasti Gregorija Hamartola, samo iz ustnih izročil.

Do Svjatoslava Igoreviča se južna in severna redakcija močno ujemata, od Svjatoslava nazaj je pa v redakcijah in v njihovih rokopisih veliko nesoglasje. Ta disharmonija je še večja, ako upoštevamo tudi takozvano prvo Novgorodsko letopis, katero je odkril Šahmatov in ki predstavlja v svojem uvodnem delu do Svjatoslava morda prvo redakcijo najstarejše ruske začetne letopisi. Med tem, ko se ona od Svjatoslava dalje z drugimi letopismi, z suzdalsko in kijevisko, močno ujema, disharmonira do Svjatoslava zelo. Po nekaterih verzijah sta Askold in Dir vojevoda, po drugih sorodnika Rjurika, po nekaterih imata naloge zasesti Kijev, po drugih iti na pohod na Carigrad, po nekaterih je Oleg sorodnik, po drugih samo varuh Igorjev itd. Vidi se, da je prvotni letopisec zelo malo vedel in še to zelo nejasno, poznejši prepisovalci so pa hoteli razjasniti in v soglasje spraviti povest, ter so dodajali in razlagali na lastno pest.

Nestorjeva povest sama na sebi torej ni tako verjetna, da bi nam zamogla služiti za trdno podlago znanstvene zgodovine začetka Rusije.

To čutijo tudi «Normanisti», ter jo skušajo podpreti z raznimi dokazi, katere so z velikim trudom in učenostjo skupaj znesli od vseh strani. Ti dokazi so deloma zgodovinski, deloma filologični.

Oglejmo si jih po vrsti, da se prepričamo, če so tako močni, da bi zamogli zadosti podpreti teorijo Nestorja in nemških zgodovinarjev.

